

ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ

ΕΠΙΜΟΡΦΩΤΙΚΗΣ ΔΙΗΜΕΡΙΔΑΣ

**ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΜΕΝΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΚΑΙ
ΜΑΘΗΣΗ: ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ,
ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ, ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ**

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 9 & ΣΑΒΒΑΤΟ 10 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 2021

1ο, 5ο, 6ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ. ΑΤΤΙΚΗΣ

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Οργανωτική επιτροπή	3
Σκοπός της διημερίδας	4
Θεματικές ενότητες	4
Περιλήψεις κεντρικών ομιλιών	5
Περιλήψεις εισηγήσεων	7
Περιλήψεις θεματικών συνεδριών	18
Περιλήψεις εργαστηρίων	25

ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

ΠΡΟΕΔΡΟΣ

Κόσσυβας Γεώργιος

Περιφερειακός Διευθυντής

Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Αττικής

ΜΕΛΗ

Βαγή-Σπύρου Ευφροσύνη, Σ.Ε.Ε. ΠΕ60, 1ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Αττικής

Εγγλέζου Φωτεινή, Σ.Ε.Ε. ΠΕ70, 6ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Αττικής

Έξαρχος Ιωάννης, Σ.Ε.Ε., ΠΕ70 6ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Αττικής

Ευθυμιοπούλου Αγαπούλα, Σ.Ε.Ε. ΠΕ60, 5ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Αττικής

Καλογρίδου Μαργαρίτα, Σ.Ε.Ε. ΠΕ02, 5ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Αττικής

Μαντζαρίδου Αρχοντία, Σ.Ε.Ε. ΠΕ70, 6ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Αττικής

Μαρκαντωνάκης Στέλιος, Σ.Ε.Ε. ΠΕ05, 1ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Αττικής

Μποέμη Παναγιώτα (Νάγια), Σ.Ε.Ε. ΠΕ91, 6ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Αττικής

Παπαδοπούλου Βασιλική, Σ.Ε.Ε. ΠΕ70, 5ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Αττικής

Πεφάνης Παναγιώτης, Οργανωτικός Σ.Ε.Ε. ΠΕ04, 6ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Αττικής

Πολυζώη Γεωργία, Σ.Ε.Ε. ΠΕ70, 1ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Αττικής

Φεγγερού Παναγιώτα, Σ.Ε.Ε. ΠΕ60, 5ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Αττικής

Χατζηγιάννου Αντιγόνη Μέλισσα Ίρις, Σ.Ε.Ε. ΠΕ07, 1ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Αττικής

Χατζηπέτρου Μαρία, Σ.Ε.Ε. ΠΕ87, 1ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Αττικής

ΣΚΟΠΟΣ

Σκοπός της διημερίδας είναι να αναδειχθεί η Διαφοροποιημένη Διδασκαλία ως μέθοδος και πρακτική διερεύνησης των δυνατών διδακτικών προσεγγίσεων.

Επιδιωκόμενοι στόχοι είναι:

- η ευαισθητοποίηση και η ενθάρρυνση εφαρμογής της Διαφοροποιημένης Διδασκαλίας από εκπαιδευτικούς όλων των βαθμίδων,
- η βαθύτερη και πληρέστερη κατανόηση της φιλοσοφίας, των αρχών αλλά και προκλήσεων της Διαφοροποιημένης Διδασκαλίας,
- η απόκτηση περισσότερων γνώσεων, στρατηγικών και εργαλείων τα οποία θα διευκολύνουν την εφαρμογή της Διαφοροποιημένης Διδασκαλίας σε ποικίλα γνωστικά αντικείμενα τόσο της πρωτοβάθμιας όσο και της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, ώστε να αντιμετωπιστούν αποτελεσματικότερα οι διδακτικές προκλήσεις του σύγχρονου εκπαιδευτικού γίγνεσθαι.

ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ

1. Διαφοροποιημένη Διδασκαλία - Θεωρητικές προσεγγίσεις
2. Προγράμματα Σπουδών στο πλαίσιο της Διαφοροποιημένης Διδασκαλίας
3. Μέθοδοι, στρατηγικές και εργαλεία της Διαφοροποιημένης Διδασκαλίας στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση
4. Μέθοδοι, στρατηγικές και εργαλεία της Διαφοροποιημένης Διδασκαλίας στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση
5. Μέθοδοι, στρατηγικές και εργαλεία της Διαφοροποιημένης Διδασκαλίας στην Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση
6. Η Διαφοροποιημένη Διδασκαλία στην Ειδική Αγωγή και την Ενταξιακή Εκπαίδευση
7. Διαφοροποίηση της Διδασκαλίας και εναλλακτικές μορφές Αξιολόγησης
8. Διαφοροποιημένη Διδασκαλία και Τέχνες
9. Η Διαφοροποίηση της Διδασκαλίας ως πλαίσιο υποστήριξης ενάντια στη σχολική αποτυχία και τον κοινωνικό αποκλεισμό
10. Διαφοροποιημένη Διδασκαλία και ΤΠΕ
11. Άλλη Θεματική Ενότητα.

ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ ΚΕΝΤΡΙΚΩΝ ΟΜΙΛΙΩΝ

Η διαφοροποιημένη διδασκαλία ως αίτημα στο σύγχρονο σχολείο

Κόσσυβας Γεώργιος
Περιφερειακός Διευθυντής
Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Αττικής

Η διαφοροποιημένη διδασκαλία, δηλαδή η προσαρμογή των διδακτικών πρακτικών προς ετοιμότητα, τα ενδιαφέροντα και τα μαθησιακά στυλ των κοινωνικά, πολιτισμικά, γεωγραφικά, ψυχολογικά και γλωσσικά διαφορετικών εκπαιδευομένων, αποτελεί την παιδαγωγική βάση για υλοποίηση της αρχής των ίσων ευκαιριών για όλους. Διαφοροποίηση είναι η εξέλιξη από το απλό στο πολυσχιδές, είναι μια πολλαπλή προσέγγιση καθώς υπάρχει ποικιλία τρόπων για την ανταπόκριση της διδασκαλίας προς τη διαφορετικότητα. Η ανάγκη για διαφοροποιημένη διδασκαλία θεμελιώνεται στη σύγχρονη παιδαγωγική και τις θεωρίες της ενεργητικής μάθησης, οι οποίες θέτουν τον μαθητή στο κέντρο της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Μεταξύ άλλων έχει στόχο να κεντρίσει το ενδιαφέρον των μαθητριών και των μαθητών, να τους βοηθήσει να αποκτήσουν βιώματα επιτυχίας, έτσι ώστε η διδασκαλία να ανταποκρίνεται στις ικανότητες, τις ανάγκες και τις προσδοκίες τους. Όταν η διδασκαλία απευθύνεται σε ένα αδιαφοροποίητο σύνολο μαθητών παραβλέπονται οι ατομικές διαφορές ανάπτυξης, το διαφορετικό επίπεδο μόρφωσης και τα διαφορετικά κίνητρα για μάθηση. Υπό αυτό το πρίσμα, στο σύγχρονο σχολείο, η διδασκαλία η οποία δεν απευθύνεται στον φανταστικό μέσο μαθητή, αλλά στους πολλούς και διάφορους, αποτελεί ένα επίκαιρο αίτημα που εμπλουτίζει τις πρακτικές στην τάξη και ενισχύει τη συμμετοχή των μαθητών στη μάθηση, συμβάλλοντας κατά το δυνατόν, στον περιορισμό της σχολικής αποτυχίας.

Διαφοροποίηση διδασκαλίας και μάθησης: Προϋποθέσεις εφαρμογής

Ιωαννίδου - Κουτσελίνη Μαίρη
Ομότιμη Καθηγήτρια
Πανεπιστημίου Κύπρου

Παρουσιάζονται οι προϋποθέσεις αποτελεσματικής εφαρμογής της διαφοροποιημένης διδασκαλίας σε τάξεις μικτής ετοιμότητας, με βάση τα αποτελέσματα διαχρονικών ερευνών (2003- 2021) στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση (Koutselini, 2017; 2020). Η παιδαγωγική της διαφοροποίησης θεμελιώνεται στο σεβασμό της «μαθησιακής ετοιμότητας» (Vygotsky, 1978) και στην υποστήριξη όλων για μάθηση (Aoki, 1992) και έχει ως αφετηρία τη θέση ότι η διδασκαλία πρέπει να αρχίζει από το σημείο στο οποίο βρίσκονται οι μαθητές. Στόχος της διαφοροποίησης διδασκαλίας/ μάθησης είναι η οργάνωση εμπειριών επιτυχίας για όλους. Αναλύονται τα επίπεδα ετοιμότητας και οι προϋποθέσεις εφαρμογής, ούτως ώστε την ίδια περίοδο στην ίδια τάξη όλοι οι μαθητές να μαθαίνουν και να αποκτούν κίνητρο μέσα από εμπειρίες επιτυχίας: π.χ. προετοιμασία εκπαιδευτικού, οργάνωση τάξης, προαπαιτούμενη γνώση και δόμηση της γνώσης, συνεργατική μάθηση, τεχνικές και μέθοδοι διδασκαλίας, ο ρόλος του εκπαιδευτικού κατά τη διδασκαλία, διαφοροποιημένη κατ' οίκον εργασία και αξιολόγηση.

Διαφοροποιημένη διδασκαλία: Από το γιατί στο πώς

Παντελιάδου Σουζάνα
Καθηγήτρια
Τμήμα Φιλοσοφίας και Παιδαγωγικής
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Στο πλαίσιο της εισήγησης γίνεται μια σύνδεση μεταξύ της επιχειρηματολογίας υπέρ της διαφοροποιημένης διδασκαλίας και βέλτιστων διδακτικών πρακτικών. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην εμπειρική τεκμηρίωση των δυνατοτήτων της διαφοροποιημένης διδασκαλίας, ανάλογα με τις διαφορετικές εκπαιδευτικές βαθμίδες, τους πληθυσμούς και τα πειραματικά σχέδια στα οποία έχει υλοποιηθεί. Η διαφοροποιημένη διδασκαλία προσεγγίζεται στο ευρύτερο πλαίσιο της Ανταπόκρισης στην Παρέμβαση –ιδιαιτέρα στο πρώτο επίπεδο παρεμβάσεων- και συνδέεται επίσης με το ζητούμενο της συνεκπαίδευσης παιδιών με αναπηρίες. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, αναδεικνύεται η σχέση με την ειδική εκπαίδευση αλλά και το σαφές περιεχόμενο αυτής της σχέσης. Όσον αφορά τις βέλτιστες πρακτικές υλοποίησης, οι οποίες υιοθετούνται συχνά από τις εκπαιδευτικούς, δίνεται έμφαση κυρίως στον σχεδιασμό της διαφοροποιημένης διδασκαλίας, στη χρήση κατάλληλων ερωτήσεων, στην ανταπόκριση στις ατομικές ανάγκες των μαθητών με την προσαρμογή των δραστηριοτήτων καθώς και στην υιοθέτηση στρατηγικών για την ενίσχυση της κριτικής σκέψης.

Διαφοροποιημένη παιδαγωγική στο νηπιαγωγείο: προϋποθέσεις, αντιλήψεις και πρακτικές

Σφυρόερα Μαρία
Αναπληρώτρια Καθηγήτρια
Σύγχρονες Παιδαγωγικές προσεγγίσεις
Τμήμα ΤΕΑΠΥ
Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Στην παρούσα εισήγηση θα επιδιώξουμε αρχικά να συνδέσουμε τη διαφοροποίηση ως ολιστικό και ευέλικτο πλαίσιο θεωρίας και πράξης με την προσχολική εκπαίδευση. Για να το κάνουμε αυτό θα δούμε επιγραμματικά την εξέλιξή της στο χρόνο και τη σχέση της σύγχρονης ολιστικής προσέγγισης της διαφοροποίησης με τα ΑΠ του Νηπιαγωγείου, το οποίο θεωρείται προνομιακός χώρος αξιοποίησής της. Στη συνέχεια, θα διερευνήσουμε τις προϋποθέσεις για την αξιοποίησή της στην τάξη, εστιάζοντας ιδιαίτερα στο ρόλο του εκπαιδευτικού, καθώς και στις αντιλήψεις και τις προσωπικές θεωρίες που διευκολύνουν ή/και εμποδίζουν την υιοθέτησή της, όπως αναδεικνύονται μέσα από ερευνητικά δεδομένα. Με αφορμή πρακτικές διαφοροποίησης που συνδέουν το ατομικό με το συλλογικό, θα αναδείξουμε τη σημασία του αναστοχασμού και των ρήξεων με τις βιωμένες εκπαιδευτικές εμπειρίες, καθώς και την αναγκαιότητα μακροχρόνιων διαδικασιών επιμόρφωσης που παίρνουν τη μορφή έρευνας-δράσης και δημιουργίας κοινοτήτων πρακτικής ως βασικών προϋποθέσεων, προκειμένου η διαφοροποιημένη παιδαγωγική να αποτελέσει μια «φυσική διαδικασία» διδασκαλίας και μάθησης στο χώρο της προσχολικής (και όχι μόνο) εκπαίδευσης.

ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ ΕΙΣΗΓΗΣΕΩΝ

ταξινομημένες κατ' αλφαβητική σειρά με τον πρώτο συγγραφέα

Η διαφοροποιημένη διδασκαλία: Προτάσεις διαφοροποιημένων διδακτικών δραστηριοτήτων στα μαθήματα Φυσικών Επιστημών

Αποστολόπουλος Κωντανίνος

Σ.Ε.Ε. ΠΕ04

1ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ Αττικής

Δόσης Σωτήρης

Σ.Ε.Ε. ΠΕ04

1ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ Αττικής

Το θεσμικό πλαίσιο λειτουργίας της ελληνικής δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης βασίζεται στην αντίληψη ότι όλοι οι μαθητές θα πρέπει να διδάσκονται με βάση το ίδιο Π.Σ., να μελετούν τα ίδια διδακτικά εγχειρίδια, να ασκούνται στις ίδιες δραστηριότητες και να αξιολογούνται στις ίδιες ακριβώς γραπτές δοκιμασίες.

Η θεώρηση αυτή τείνει να παραβλέπει ότι α) οι μαθητές έρχονται στην τάξη με σημαντικές διαφορές στο κοινωνικο-οικονομικο-πολιτισμικό τους περιβάλλον, οι οποίες επηρεάζουν ισχυρά τα μαθησιακά τους χαρακτηριστικά και τη μαθησιακή τους εξέλιξη, β) η επικρατούσα στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση παραδοσιακή διδασκαλία έχει περιορισμένη αποτελεσματικότητα, γ) το ελληνικό σχολείο γίνεται ολοένα και πιο πολυπολιτισμικό και δ) παρατηρείται συνεχής αύξησης των μαθητών με κοινωνικές, συναισθηματικές και συμπεριφορικές δυσκολίες.

Ένα πολύ χρήσιμο διδακτικό εργαλείο για την καλύτερη υποστήριξη των μαθητών σε αυτές τις συνθήκες αποτελεί η Διαφοροποιημένη Διδασκαλία.

Στην παρούσα εισήγηση επιχειρείται η εξοικείωση των εκπαιδευτικών που διδάσκουν μαθήματα Φυσικών Επιστημών στη Δευτεροβάθμια εκπαίδευση με τις στρατηγικές της διαφοροποιημένης διδασκαλίας.

Διαθεματικό σενάριο Φυσικών Επιστημών βασισμένο στις αρχές της διαφοροποιημένης διδασκαλίας με τη χρήση των Τ.Π.Ε. στο Νηπιαγωγείο

Βαγή- Σπύρου Ευφροσύνη

Σ.Ε.Ε. ΠΕ60

1ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ Αττικής

Αναστοπούλου Γεωργία

Εκπαιδευτικός ΠΕ60

Δ.Π.Ε. Α' Αθήνας

Στην καθημερινή εκπαιδευτική πρακτική κρίνεται πλέον απαραίτητη και αναγκαία η ανάπτυξη των μαθησιακών εμπειριών μέσω της διαφοροποιημένης διδασκαλίας. Σε αυτόν τον άξονα οι Τεχνολογίες Πληροφοριών και Επικοινωνιών (ΤΠΕ) παρέχουν τις κατάλληλες συνθήκες στοχεύοντας στην εποικοδομητική μαθησιακή εμπειρία των μαθητών, την αυτενέργεια καθώς και στην καλλιέργεια δεξιοτήτων του 21ου αιώνα και της Υπολογιστικής Σκέψης όπως Δημιουργική Σκέψη, Κριτική Ικανότητα, Συνεργασία και Επικοινωνία.

Στην παρούσα εργασία παρουσιάζονται διαθεματικές δραστηριότητες οι οποίες αξιοποιούν λογισμικά και εφαρμογές των ΤΠΕ στο πεδίο των Φυσικών Επιστημών. Η διαφοροποίηση της διδασκαλίας επιτυγχάνεται σε τέσσερα διαφορετικά επίπεδα με βάση τις ιδιαιτερότητες

των παιδιών της τάξης: στο περιεχόμενο, στη διαδικασία, στο μαθησιακό περιβάλλον και στο αποτέλεσμα.

Ο/Η εκπαιδευτικός οργανώνει μαθησιακές εμπειρίες που έχουν νόημα και ενδιαφέρον για τα ίδια τα παιδιά μέσα σε πνεύμα συνεργασίας, ενθάρρυνσης, εμπιστοσύνης, αποδοχής, και επιμερισμού της εργασίας και των ρόλων. Υποστηρίζει την προσέγγιση της γνώσης μέσα από το παιχνίδι, τη διερεύνηση, την αξιοποίηση διαφόρων πηγών πληροφόρησης, τη συζήτηση, την ανταλλαγή απόψεων, τη δημιουργία και την παρουσίαση ιδεών και αξιοποιεί τις προϋπάρχουσες γνώσεις, τα βιώματα και τις εμπειρίες των παιδιών ως σημείο εκκίνησης, επιδιώκοντας συγχρόνως τη διεύρυνση και τον εμπλουτισμό τους.

Η επιχειρηματολογία ως στρατηγική και αντικείμενο διδασκαλίας σε διαφοροποιημένα περιβάλλοντα μάθησης

Εγγλέζου Φωτεινή
Σ.Ε.Ε. ΠΕ70
6ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Αττικής

Τα διαφοροποιημένα περιβάλλοντα μάθησης αποτελούν το ιδανικό παιδαγωγικό πλαίσιο για την επιτυχή διδακτική της επιχειρηματολογίας, δηλαδή της έκφρασης λογικών επιχειρημάτων για την απόδειξη, υποστήριξη ή αντίκρουση μιας θέσης. Παρέχουν το αναγκαίο υποστηρικτικό και συνεργατικό σχολικό κλίμα, το οποίο ευνοεί την ανάπτυξη των συλλογιστικών δεξιοτήτων των μαθητών/τριών, επιτρέποντας την ύπαρξη πολυφωνίας και την παράθεση ποικίλων ή/και αντιθετικών απόψεων. Αυτό το γεγονός συνδέεται με την καλλιέργεια της κριτικής σκέψης καθώς και ποικίλων γλωσσικών, γνωστικών και επικοινωνιακών μαθητικών δεξιοτήτων παρά τις όποιες δυσκολίες συνεπάγεται το συγκεκριμένο εγχείρημα. Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω, με την προτεινόμενη εισήγηση επιδιώκονται δύο στόχοι: από τη μία πλευρά, θα αναδειχθούν στρατηγικές διαφοροποίησης της διδασκαλίας που βοηθούν στην αποτελεσματικότερη εκμάθηση της επιχειρηματολογίας. Ενδεικτικά, θα γίνει αναφορά στην αξιοποίηση της στρατηγικής των Ζαριών της Σκέψης για την αποτελεσματικότερη ανάλυση προφορικών και γραπτών επιχειρημάτων βάσει του βαθμού ετοιμότητας των μαθητών/τριών καθώς και στη στρατηγική των διαφορετικών αφετηριών για την παραγωγή επιχειρημάτων ανάλογα με το μαθησιακό προφίλ και τα ενδιαφέροντα των μαθητών/τριών. Από την άλλη πλευρά, θα επιδιώξουμε να αναδειχθεί πώς η πρακτική της επιχειρηματολογίας, ως αιτιολόγηση απόψεων και παραγωγή δίπλευρου τρόπου σκέψης, μπορεί να αξιοποιηθεί ως στρατηγική προκαταρκτικής και διαμορφωτικής αξιολόγησης του βαθμού ετοιμότητας των μαθητών/τριών σε διάφορα γνωστικά αντικείμενα μέσα από τη χρήση προφορικών, γραπτών δραστηριοτήτων και γραφικών οργανωτών (π.χ. Frayer Model).

Διαφοροποιημένη διδασκαλία χαρισματικών και υψηλών ικανοτήτων μαθητών. Το πρόγραμμα «Μέντορας»

Έξαρχος Ιωάννης
Σ.Ε.Ε. ΠΕ70
6ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Αττικής

Σκοπός της παρούσας εισήγησης είναι η διερεύνηση των ικανοτήτων μαθητών. Η σχέση μέντορα-μαθητή, επιτρέπει στους παραγόντων σχεδιασμού και κατασκευής ενός προγράμματος «Μέντορα» χαρισματικών και υψηλών μαθητές να κατευθύνουν και να επεκτείνουν τη μάθησή τους, με την καθοδήγηση του εξειδικευμένου προσώπου (μέντορα) σε μια συγκεκριμένη περιοχή του ταλέντου τους. Η κοινή ιδιοκτησία του προγράμματος,

μεγιστοποιεί το δυναμικό των μαθητών και την ικανότητα των ειδικών. Ερευνητικά επιστημονικά δεδομένα, τεκμηριώνουν τα πολλαπλά οφέλη του προγράμματος στους χαρισματικούς και ταλαντούχους μαθητές. Επιπροσθέτως, αναλύεται το πλαίσιο για την εφαρμογή της συγκεκριμένης στρατηγικής διδασκαλίας στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα.

Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή: Διαφοροποιημένη διδασκαλία και εναλλακτική αξιολόγηση των μαθητών/-τριών

Θεριανός Κώστας
Σ.Ε.Ε. ΠΕ70
4ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ Αττικής

Το μάθημα της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής (ΚΠΑ) εκφράζει την αντίληψη που θεωρεί πως η εκπαίδευση πρέπει έχει μία δυναμική συσχέτιση με την ευρύτερη κοινωνία. Το μάθημα αποσκοπεί στο να εκπαιδεύσει τους/ τις μαθητές/μαθήτριες στις αξίες της δημοκρατίας, να τους/τις καλλιεργήσει δεξιότητες και ικανότητες οι οποίες θα βοηθήσουν στην αυριανή ένταξή τους σε μια δημοκρατική πολιτική κοινότητα, αλλά και θα είναι ικανοί με τη στάση τους να υπερασπίζονται τις δημοκρατικές αρχές. Η καλλιέργεια κοινωνικής συνείδησης, κριτικής ικανότητας και η δημοκρατική αγωγή επιδιώκονται μέσα από ποικίλες δραστηριότητες. Η εισήγηση παρουσιάζει μέσα από πεδία του ΠΣ της ΚΠΑ και δραστηριότητες πως μπορεί να επιτευχθούν οι στόχοι του μαθήματος σε συνδυασμό με την εναλλακτική αξιολόγηση των μαθητών/μαθητριών.

Ψηφιακή δεξιότητα/Digital Competence: Κοινό όραμα με διαφοροποιημένη προσέγγιση

Καλογρίδου Μαργαρίτα
Σ.Ε.Ε. ΠΕ02
5ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ Αττικής

Στο σημερινό σχολικό περιβάλλον, οι εκπαιδευτικοί απαιτείται να διαχειρίζονται όλο και πιο σύνθετες καταστάσεις, λαμβάνοντας υπόψη τη διαφοροποίηση της διδακτικής προσέγγισης και τη χρησιμότητα καλλιέργειας-εμβάθυνσης, σε ατομικό και συλλογικό επίπεδο, διαφόρων στάσεων/γνώσεων/ικανοτήτων/δεξιοτήτων. Αυτό, συνήθως, επιτυγχάνεται μέσω ενός γενικού -διεθνώς- σχεδιασμού που προωθεί πολυμερείς δραστηριότητες και υποστηρίζει την ανάπτυξη και διάδοση καλών πρακτικών σε πλαίσιο συναίνεσης και αυτονομίας. Πολλές αποφάσεις, συγχρηματοδοτούμενα έργα κ.λπ. θεσμικών οργάνων/Οργανισμών στοχεύουν, σε περιβάλλοντα αλληλεπίδρασης και σεβασμού της διαφορετικότητας, να αναδείξουν την ορθή χρήση των ψηφιακών μέσων και την ανάγκη κατάταξης-ταξινόμησης-αξιολόγησής τους. Στην εισήγησή μας, θα εστιάσουμε στον ορισμό και την αξιοποίηση των βασικών αρχών της ψηφιακής δεξιότητας (Digital Competence/(DigComp), παρουσιάζοντας ένα συνθετικό περίγραμμα των προτεινόμενων μέτρων και υιοθετημένων πρωτοβουλιών για την ενσωμάτωση της δεξιότητας αυτής στην εκπαίδευση και τη Διαφοροποιημένη Διδασκαλία. Μία προσπάθεια ανοίγματος εισόδων και προσεγγίσεων, οι οποίες πρέπει να διαπερνούν βελτιωτικά κάθε διδακτική πρακτική, προκειμένου να εσωτερικοποιούν και να εδραιώνουν την ανάγκη στήριξης των δυνατοτήτων κάθε παιδιού.

Διαφοροποιημένη διδασκαλία και γνωστικές λειτουργίες

Καραθάνος Δημήτριος
Σ.Ε.Ε. ΠΕ70
Π.Ε.Κ.Ε.Σ Θεσσαλίας

Η διαφοροποιημένη διδασκαλία στην τάξη είναι μια διαδικασία όπου μέσα από διαφορετικές μεθόδους, διδακτικά μέσα και ρυθμό διδασκαλίας προσπαθούμε να μεγιστοποιήσουμε τα μαθησιακά αποτελέσματα. Στόχος η παροχή ίσων ευκαιριών αλλά και ισότητας στην πράξη. Κάθε παιδί είναι μοναδικό, με ένα ξεχωριστό και μοναδικό τρόπο σκέψης και ενέργειας.

Στην προσπάθειά μας αυτή πόσο εκμεταλλευόμαστε τις γνωστικές λειτουργίες του μαθητή/τριας; Ο προβληματισμός αυτός μας οδηγεί στο να αναζητήσουμε, να εντοπίσουμε και να αξιοποιήσουμε νέες πύλες εισόδου αλλά και να ακολουθήσουμε διαφορετικά μονοπάτια ώστε οι εισερχόμενες πληροφορίες να μετατραπούν σε γνώση.

Διαφοροποίηση της σύγχρονης εξ αποστάσεως διδασκαλίας με στόχο την ενεργή εμπλοκή του μαθητή σε αυτήν

Κονιδάρης Γεώργιος
Σ.Ε.Ε. ΠΕ70
Π.Ε.Κ.Ε.Σ Δυτικής Ελλάδας

Η διαφοροποιημένη διδασκαλία στην τάξη είναι μια διαδικασία όπου μέσα από Η παρατεταμένη επείγουσα εξ αποστάσεως διδασκαλία, την οποία προσφέρουν τα Σχολεία μας -με διαλείμματα- πάνω από ένα έτος, έχει δημιουργήσει νέες διαφορές μεταξύ των μαθητών ενώ παρατηρούνται μειωμένα κίνητρα μάθησης για πολλούς από αυτούς.

Ταυτόχρονα οι εκπαιδευτικοί προσπαθούν με μεγάλο κόστος να πετύχουν τους βασικούς διδακτικούς στόχους για το «μέσο μαθητή» με ερωτηματικά ως προς την επιτυχία τους. Η ανάγκη για μεγαλύτερη εμπλοκή των μαθητών, για ενδυνάμωση των εκπαιδευτικών και για διαφοροποίηση της διδασκαλίας γίνεται όλο και πιο μεγάλη.

Στην ασύγχρονη εξ αποστάσεως διδασκαλία προσφέρονται αρκετοί τρόποι διαφοροποίησης της διδασκαλίας αλλά στην παρούσα φάση φαίνεται να μην την αξιοποιούν πολλοί εκπαιδευτικοί εφόσον είναι προαιρετική επιλογή τους. Στην εισήγηση αυτή παρουσιάζονται δοκιμασμένοι τρόποι διαφοροποίησης της σύγχρονης εξ αποστάσεως διδασκαλίας οι οποίοι δεν θα επιβαρύνουν τους εκπαιδευτικούς με επιπλέον χρόνο προετοιμασίας εξειδικευμένου υλικού για την διαφοροποίηση της διδασκαλίας την στιγμή που προσπαθούν να παράξουν εξειδικευμένο υλικό για την εξ αποστάσεως διδασκαλία.

Ο ρόλος της δημιουργικής γραφής και των ΤΠΕ στη θεμελίωση του ανθρωποκεντρικού σύγχρονου-ανοιχτού σχολείου

Κλωστράκη Γεωργία
Εκπαιδευτικός ΠΕ70
Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας Πειραιά
Κατσιγιάννη Βικτώρια
Σ.Ε.Ε. ΠΕ70
6ο Π.Ε.Κ.Ε.Σ Αττικής

Το συγκεκριμένο πρόγραμμα στηρίζεται στις σύγχρονες θεωρίες μάθησης, στις αρχές της προσωποκεντρικής, θετικής και υπαρξιακής ψυχολογίας. Η δημιουργική γραφή σε

συνέργεια με τις ΤΠΕ δημιουργούν το κατάλληλο σχολικό πλαίσιο ώστε οι μαθητές: α) να αναπτύξουν το δικό τους πρωτότυπο, αυθεντικό μυθοπλαστικό/ποιητικό λόγο μέσα από τις προσωπικές τους εμπειρίες προσεγγίζοντας τα θέματά τους με την αισθητική φαντασία, σε συνδυασμό με τη διαίσθηση, την αξιοποίηση των μεταγνωστικών τους δυνάμεων και την εξοικείωση με τις λογοτεχνικές τεχνικές, β) να ευαισθητοποιηθούν στα προβλήματα της ζωής, να ανακαλύψουν τις αξίες του κόσμου και να αναλάβουν ενεργό ρόλο ως πολίτες του κόσμου, γ) να εξελιχθούν συναισθηματικά και κοινωνικά και δ) να ανακαλύψουν τόσο τον εσωτερικό όσο και τον εξωτερικό κόσμο που τους περιβάλλει μέσω της δόμησης των δικών τους έργων τέχνης. Ισχυρά εργαλεία του μαθητή κατά την παραγωγή των δικών του έργων τέχνης είναι: η φαντασία, η οποία αποτελεί ένα ισχυρό εργαλείο στη δημιουργικότητα, οι προσωπικές εμπειρίες, οι εμπειρίες του «κόσμου», οι ΤΠΕ, οι οποίες διευκολύνουν το έργο του μαθητή αλλά και ενεργοποιούν το ενδιαφέρον του για τη μάθηση και χτίζουν γέφυρες επικοινωνίας και συνεργασίας μεταξύ των πολιτών όλου του κόσμου.

Διαφοροποιημένη διδασκαλία και μάθηση: Στάσεις, παρανοήσεις και επαγγελματική ανάπτυξη

Κωμοδρόμου Λυδία
Εκπαιδευτικός ΠΕ70

Κουτσελίνη- Ιωαννίδου Μαίρη
*Καθηγήτρια Τμήματος Επιστημών Αγωγής
Πανεπιστημίου Κύπρου*

Στην παρούσα εισήγηση παρουσιάζεται μέρος της έρευνας «Η εφαρμογή της Διαφοροποιημένης Διδασκαλίας– Μάθησης και οι παράγοντες που την επηρεάζουν». Διεξήχθη στην Κύπρο μεταξύ Δεκεμβρίου 2017-Ιουνίου 2020. Κατά την εξέταση του βασικού στόχου - η διερεύνηση του ρόλου των εκπαιδευτικών (Koutselini, 2014) και των εμποδίων (Nicolae, 2014) κατά την εφαρμογή της Διαφοροποιημένης Διδασκαλίας-Μάθησης (ΔΔΜ) - από την ανάλυση των ποσοτικών και ποιοτικών δεδομένων διαφάνηκαν οι στάσεις των εκπαιδευτικών και αρκετές παρανοήσεις τους. Παρατηρήθηκαν 20 εκπαιδευτικοί (10 επιμορφωθέντες και 10 μη επιμορφωθέντες στη ΔΔΜ), κατά τη διδακτική τους πράξη. Έλαβαν μέρος σε σχετικές συνεντεύξεις. Παράλληλα, με άλλους 399 εκπαιδευτικούς, συμπλήρωσαν ερωτηματολόγιο. Οι επιμορφωθέντες αξιολόγησαν τα επιμορφωτικά προγράμματα που παρακολούθησαν, σε κλίμακα Likert 1-5 (Παπαναστασίου & Παπαναστασίου, 2005). Επισημάνθηκαν τα κίνητρα και τα αντικίνητρα για συμμετοχή σε αυτά και οι βασικές επιμορφωτικές τους ανάγκες. Εξήχθη το συμπέρασμα ότι χρήζουν ουσιαστικής επαγγελματικής ανάπτυξης. Χρησιμοποιήθηκαν το πρόγραμμα SPSSv.21 και η επαγωγική μέθοδος ανάλυσης.

Η στρατηγική διαφοροποιημένης διδασκαλίας jigsaw στην πράξη

Μαντζαρίδου Αρχοντία
Σ.Ε.Ε. ΠΕ70
6ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Αττικής

Μία από τις πιο σημαντικές συνεργατικές στρατηγικές μάθησης της διαφοροποιημένης διδασκαλίας είναι η Συνεργατική Συναρμολόγηση ή Jigsaw. Όπως ακριβώς συμβαίνει στο puzzle κάθε κομμάτι είναι αναγκαίο για την επιτυχή συμπλήρωση και το σχηματισμό της συνολικής εικόνας ενός έργου. Πρόκειται για μία στρατηγική που επιτρέπει σε κάθε ομάδα να γνωρίσει σε βάθος μία πτυχή ενός θέματος, μιας έννοιας ή μίας ενότητας. Οι μαθητές/τριες βρίσκονται σε πλήρη αλληλεξάρτηση για την ολοκλήρωση του έργου ή την

επίλυση του προβλήματος. Το θέμα διαιρείται σε ενότητες και κάθε μαθητής/τρια διερευνά μία από αυτές δηλαδή ένα μόνο μέρος του υλικού προς μάθηση. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα οι μαθητές/τριες να γίνονται ειδήμονες αυτής της ενότητας και κατόπιν να τη διδάσκουν στα άλλα μέλη της ομάδας τους προκειμένου να ολοκληρωθεί το μαθησιακό έργο. Το χαρακτηριστικό αυτού του μοντέλου είναι η αλληλεξάρτηση των μελών της κάθε ομάδας καθώς καθένας διδάσκει και διδάσκεται από τους άλλους.

Η Συνεργατική Συναρμολόγηση ενισχύει τη θετική αλληλεξάρτηση και ενθαρρύνει τη συμμετοχή όλων αφού επιτρέπει στον κάθε μαθητή και την κάθε μαθήτρια να συμμετέχει ανάλογα με την ετοιμότητα, τα ενδιαφέροντα και το μαθησιακό του/της προφίλ.

Στην εισήγηση θα παρουσιαστεί το συγκεκριμένο μοντέλο στην πράξη αναδεικνύοντας μια εναλλακτική μέθοδο διδασκαλίας εννοιών.

Η έρευνα δράσης για την ανάπτυξη του εκπαιδευτικού και τη διαφοροποίηση

Μάτσα Κατερίνα

*Καθηγήτρια Ελληνικής Φιλολογίας
Ιδιωτικό Σχολείο Γυμνασίου Λυκείου Ολύμπιον*

Κουτσελίνη-Ιωαννίδου Μαίρη

*Καθηγήτρια Τμήματος Επιστημών Αγωγής
Πανεπιστημίου Κύπρου*

Η έρευνα δράσης καταπιάνεται με τον τρόπο που ως εκπαιδευτικός και ταυτόχρονα εμπυχώτρια του θεατρικού παιχνιδιού θα αναλάμβανα δύο (2) ρόλους, αυτοβελτιωνόμουν, αλλά παρείχα και αποτελεσματική διδασκαλία (π.χ. Koutselini, 2019, Κουτσελίνη, 2020). Παράλληλα, η έρευνα έχει σκοπό να καταδείξει τη γνωστική, κινητική και συναισθηματική ανάπτυξη των παιδιών που συμμετείχαν στο παιχνίδι (π.χ. Κουρετζή, 2006, Παπαδόπουλος, 2010, Αλκηστis, 2012). Μέσα από την έρευνα σχετικά με την αξιοποίηση του θεατρικού παιχνιδιού στις μέρες μας, παρατηρήθηκε η ανάγκη για το νόημα της διδασκαλίας του, αφού δεν αφορά μόνο τη θεωρία της παιδαγωγικής γνώσης, αλλά στον τρόπο που αντιλαμβάνεσαι τη δράση (Husserlian phenomenological στο Koutselini view). Η βιβλιογραφία για το θεατρικό παιχνίδι δεν ωθεί στην αξιοποίησή του ως γνωστικό αντικείμενο ή ως μέσο για την αυτοβελτίωση του εκπαιδευτικού και την αποτελεσματική διδασκαλία αυτού στον γνωστικό, κινησιολογικό και συναισθηματικό τομέα. Επομένως, καθίσταται σημαντική η αξιοποίηση μεθόδων τόσο για τα αποτελέσματα της διδασκαλίας του θεατρικού παιχνιδιού μέσα από τη διαδικασία έρευνας/δράσης (όσον αφορά την αυτοξιολόγηση και ανάπτυξη του εκπαιδευτικού, όσο και τις διαδικασίες μέσα από τις οποίες το παιδί αναπτύσσεται γνωστικά, κοινωνικά, συναισθηματικά μέσα στα διάφορα στάδια ανάπτυξης του θεατρικού παιχνιδιού. Η έρευνα είναι πρωτότυπη, καθώς μέσα από μία πορεία δράσης/εων βρισκόμουν σε τρεις (3) κύκλους συνεχούς μάθησης εκπαιδευτικού και παιδιών. Αλληλοϋποστήριξης, καθώς στον πρώτο (1^{ov}) γινόταν η σύνδεση, στον δεύτερο (2^{ov}) η διδακτική εμπειρία και στον τρίτο (3°) η επανάδραση. Με βάση το ανθρωπιστικό και το κριτικό μοντέλο εκπαίδευσης, βρισκόμασταν σε μία συνεχόμενη διαδικασία κυκλικής αλληλεπίδρασης. Για τη διερεύνηση ερευνητικών ερωτημάτων πραγματοποιήθηκαν εικοσιτρία (23) ημιδομημένα σχέδια μαθήματος σε συνδυασμό με παραδόσεις στο γνωστικό αντικείμενο του θεατρικού παιχνιδιού. Με γνώμονα τόσο τις συνεντεύξεις, όσο και την καταγραφή του ημερολογίου του, επανασχεδιάζα το θεατρικό παιχνίδι, ούτως ώστε να έχει καλύτερα αποτελέσματα. Πέραν των περιορισμών, η αξιοπιστία έγκειται στα θέματα πιστότητας, επαληθευσιμότητας και αμεροληψίας. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε το χρονικό διάστημα 15 Οκτωβρίου 2018 έως 16 Ιουνίου 2019

Εφαρμογές διαφοροποιημένης προσέγγισης στη μάθηση: Από το σύστημα Μοντεσσόρι στη μέθοδο Project

Ξάνθη Χαρίκλεια
Σ.Ε.Ε. ΠΕ80
5ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ Αττικής

Στην εισήγησή μας θα αναφερθούμε στην διαφοροποιημένη διδασκαλία. Θα εξετάσουμε την αναγκαιότητα της διαφοροποιημένης σε σχέση με την παραδοσιακή διδασκαλία και το θεωρητικό, παιδαγωγικό πλαίσιο στο οποίο στηρίζεται.

Θα εστιάσουμε, κατόπιν, στην δυνατότητα εφαρμογής της σύμφωνα με τις εκπαιδευτικές ανάγκες που καλύπτει. Αυτό θα γίνει εξετάζοντας τα χαρακτηριστικά της διαφοροποιημένης διδασκαλίας και συγκρίνοντάς τα με τα χαρακτηριστικά παιδαγωγικών μεθόδων και τεχνικών διδασκαλίας που ήδη είναι γνωστές και θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για την εφαρμογή της διαφοροποιημένης διδασκαλίας στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Τέλος, θα επισημάνουμε τις δυνατότητες εφαρμογής της διαφοροποιημένης διδασκαλίας, όπως προκύπτει από την εφαρμογή του παιδαγωγικού συστήματος Μοντεσσόρι και την εφαρμογή της μεθόδου Project και των περιπτώσεων μελέτης (case studies).

Συμπερασματικά, καταλήγουμε ότι η Διαφοροποιημένη Διδασκαλία δημιουργεί ένα τέτοιο εκπαιδευτικό πλαίσιο το οποίο μεγιστοποιεί την μάθηση και τις αναπτυξιακές δυνατότητες όλων των μαθητών.

Διαφοροποιώ μαθητοκεντρικές διδασκαλίες και διαχειρίζομαι ευέλικτα συμπεριφορές

Ορφανός Πέτρος
Σ.Ε.Ε. ΠΕ70
ΠΕ.Κ.Ε.Σ Στερεάς Ελλάδας

Υπό το βάρος της σαφώς διαπιστωμένης ανομοιογένειας του μαθητικού πληθυσμού στο σημερινό συμπεριληπτικό σχολείο, οι διαφοροποιημένες μαθητοκεντρικές διδασκαλίες στοχεύουν στον απεγκλωβισμό από αισθήματα μειονεξίας, στη συχνή εφαρμογή ευέλικτων διδακτικών πρακτικών, και στη διαχείριση μη αποδεκτών συμπεριφορών. Με σημαντικές παρεμβάσεις της Διδακτικής, η οποία ως επιστημονικός τομέας της Σχολικής Παιδαγωγικής βοηθά στην περάτωση του πολύπλοκου και πολυσχιδούς έργου των εκπαιδευτικών, η Διαφοροποιημένη Διδασκαλία συμβάλλει στην προετοιμασία τους, προσφέροντας πρακτικές και θεωρία που σχετίζονται με τη διεξαγωγή και την αποτελεσματικότητά της. Έμφαση δίνεται στη διαχείριση των σχολικών τάξεων! Είναι σημαντικό ο εκπαιδευτικός να διαθέτει εργαλεία διαχείρισης, εργαλεία που μεγιστοποιούν τον χρόνο μάθησης, εξασφαλίζουν τη συμμετοχή των μαθητών στη λήψη και κατανομή των αποφάσεων, δημιουργούν μαθησιακό περιβάλλον αναζήτησης γνώσεων, και τις περισσότερες φορές προλαμβάνουν ανεπιθύμητες συμπεριφορές των μαθητών. Εργαλεία τα οποία παρέχονται στον εκπαιδευτικό μέσα από τον σχεδιασμό και την υλοποίηση διαφοροποιημένων διδασκαλιών.

Διαφοροποιημένη διδασκαλία και μάθηση μέσα από την αξιοποίηση της ανεστραμμένης τάξης, της διαμορφωτικής αξιολόγησης και της μαθησιακής αναλυτικής

Παπαδάκης Σπυρίδων
Σ.Ε.Ε. ΠΕ86
Π.Ε.Κ.Ε.Σ Δυτικής Ελλάδας

Λιακοπούλου Ευστρατία
Σ.Ε.Ε. ΠΕ86
Π.Ε.Κ.Ε.Σ Πελοποννήσου

Συρρής Ιωάννης
Σ.Ε.Ε. ΠΕ86
Π.Ε.Κ.Ε.Σ Βορείου Αιγαίου

Τζήμας Δημήτριος
Σ.Ε.Ε. ΠΕ86
Π.Ε.Κ.Ε.Σ Δυτικής Μακεδονίας

Στην παρούσα εισήγηση προτείνεται ένας σύγχρονος τρόπος σχεδιασμού, ανάπτυξης, υλοποίησης και αξιολόγησης της μάθησης, ο οποίος συνδυάζει το εκπαιδευτικό μοντέλο της Ανεστραμμένης τάξης (Flipped classroom), τη μεθοδολογία της Διαφοροποιημένης Διδασκαλίας (Differentiated Instruction), τις τεχνικές της Διαμορφωτικής Αξιολόγησης (Formative Assessment) και της Αναλυτικής Εκπαιδευτικών Δεδομένων (Learning Analytics) με την υποστήριξη προηγμένων τεχνολογιών μάθησης. Ένα τέτοιο μαθητοκεντρικό μαθησιακό περιβάλλον για μεικτή εκπαίδευση ενισχύει την εμπλοκή και τα κίνητρα των μαθητών, παρέχει συνεχή παρακολούθηση και ανατροφοδότηση σε εκπαιδευτικό και εκπαιδευόμενο για τυχόν παρανοήσεις, την πορεία και τα αποτελέσματα της μάθησης. Επιπλέον, προσαρμόζεται στις ιδιαίτερες ανάγκες όλων των μαθητών και συμπεριλαμβάνει κάθε μαθητή επιτυγχάνοντας καλύτερα μαθησιακά αποτελέσματα. Στο πλαίσιο αυτό οργανώθηκε επιμορφωτικό σεμινάριο διάρκειας πενήντα δύο (52) διδακτικών ωρών, μεικτής μάθησης για εκπαιδευτικούς Πληροφορικής τεσσάρων (4) Περιφερειακών Διευθύνσεων Εκπαίδευσης με θέμα “Διδάσκω Πληροφορική το 2021”, του οποίου θα ανακοινωθούν και συζητηθούν τα πρώτα αποτελέσματα.

Διδακτικές προτάσεις για τη διαφοροποίηση της διαδικασίας της μάθησης στην πρώτη σχολική ηλικία

Πάσχου Αγγελική
Σ.Ε.Ε. ΠΕ70
2ο Π.Ε.Κ.Ε.Σ Βορείου Αιγαίου

Η εισήγηση εστιάζει στο ζήτημα της διαφοροποίησης της διδασκαλίας δίνοντας έμφαση στις δυνατότητες εφαρμογής της στην καθημερινή πρακτική. Η ανάγκη της διαφοροποίησης εγείρεται από την πολυπλοκότητα της προσπάθειας ανακάλυψης της γνώσης αλλά και από το γεγονός ότι στη σύγχρονη εποχή δεν αρκεί ένα άτομο να γνωρίζει ορισμένες βασικές αρχικές γνώσεις.

Χρειάζεται να είναι σε διαρκή ετοιμότητα να ανακαλύπτει διαρκώς νέα γνώση, καθώς επιχειρεί να προσαρμοστεί και να αντιμετωπίσει δεδομένα της καθημερινότητάς του. Ταυτόχρονα, βασική αρχή της διαφοροποίησης της διδασκαλίας αποτελεί η ενεργοποίηση όλου του ψυχοπνευματικού δυναμικού του κάθε ατόμου-μαθητή μέσα από τη συνεχή συμμετοχή του σε ευέλικτες και ενδιαφέρουσες για αυτόν διδακτικές δράσεις. Προς την κατεύθυνση αυτή, στο παρόν κείμενο παρουσιάζονται ενδεικτικά διδακτικά παραδείγματα

διαφοροποίησης της διδασκαλίας, που στοχεύουν να δώσουν το έναυσμα σε κάθε ενδιαφερόμενο εκπαιδευτικό να προβληματιστεί και να παρακινηθεί προς την τροποποίηση του διδακτικού τρόπου σκέψης του σχετικά με τη διδακτική διαδικασία προς όφελος των μαθητών του.

Διαφοροποιημένη διδασκαλία, εξ αποστάσεως εκπαίδευση, μια πρώτη ματιά στις απόψεις των εκπαιδευτικών

Τρικκαλιώτης Ιωάννης
Σ.Ε.Ε. ΠΕ70
2ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Κεντρικής Μακεδονίας

Μπότσας Γεώργιος
Σ.Ε.Ε. Ε.Α.Ε.Ε.
2ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Κεντρικής Μακεδονίας

Η διαφοροποιημένη διδασκαλία (ΔΔ) είναι ένας οργανωμένος και ταυτόχρονα ευέλικτος τρόπος προληπτικής προσαρμογής της διδασκαλίας και της μάθησης, ώστε η διδασκαλία να ανταποκρίνεται στο επίπεδο των μαθητών/ριών. Η πανδημία του κορονοϊού, υποχρέωσε το Σχολείο να εγκαταλείψει πρόσκαιρα τη δια ζώσης λειτουργία του και να ακολουθήσει την εξ αποστάσεως εκπαίδευση (Εξ ΑΕ) προκειμένου να συνεχιστεί η διδακτική διαδικασία.

Η παρούσα μελέτη προσπάθησε να διερευνήσει τις απόψεις των εκπαιδευτικών για τη νέα αυτή πραγματικότητα όπου η ΔΔ μεταφέρεται ως λογική και ως πρακτική σε ένα πλαίσιο Εξ ΑΕ λόγω ειδικών συνθηκών. Ρωτήθηκαν για τις απόψεις τους 232 εκπαιδευτικοί πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Οι απόψεις τους ιδιαίτερα στην εφαρμογή ΔΔ στο πλαίσιο της Εξ ΕΑ ανέδειξε αρκετές δυσκολίες και απόψεις αντίστασης που προκύπτουν κυρίως από δυσκολίες μετασχηματισμού, εξαιτίας μεταβλητών όπως η απουσία της δια ζώσης σχέσης εκπαιδευτικού - μαθητή, η αδυναμία βιωματικής προσέγγισης της γνώσης, η δυσκολία εύκαμπτης ομαδοποίησης, η έλλειψη εξοπλισμού και επιμόρφωσης.

Η αφετηρία της διαφοροποιημένης διδασκαλίας στην Προσχολική Εκπαίδευση και η συνέχειά της στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση ως προς τις εκπαιδευτικές στρατηγικές

Φεγγερού Παναγιώτα
Σ.Ε.Ε. ΠΕ60
5ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Αττικής

Ρογάρη Γεωργία
Σ.Ε.Ε. ΠΕ70
5ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Αττικής

Ευθυμιοπούλου Αγαπούλα
Σ.Ε.Ε. ΠΕ60
5ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Αττικής

Η απάντηση στο πρόβλημα αφενός της αυξανόμενης διαφορετικότητας στις τάξεις και αφετέρου της σχολικής αποτυχίας μπορεί να αναζητηθεί στη διαφοροποιημένη διδασκαλία ως μέθοδο διδασκαλίας που ανταποκρίνεται στις διαφορετικές ανάγκες κάθε μαθητή. Με την αλλαγή της μαθησιακής διαδικασίας κατά τη διαφοροποίηση της διδασκαλίας για την αντιμετώπιση μεγάλου εύρους διαφορών των μαθητών ως προς τη μαθησιακή ετοιμότητα,

τα ενδιαφέροντα και τη μαθησιακή φυσιογνωμία, επιδιώκεται η μεγιστοποίηση των μαθησιακών ευκαιριών για κάθε μαθητή. Στην παρούσα εργασία αναδεικνύονται ευνοϊκά στοιχεία για διαφοροποιημένη διδασκαλία στο Νηπιαγωγείο μέσω της μελέτης της διαφοροποιημένης παιδαγωγικής στα Προγράμματα Σπουδών Νηπιαγωγείου που αποτελούν αφετηρία για διαφοροποιημένη διδασκαλία στην εκπαίδευση.

Επιπλέον, προσεγγίζεται ως η συνέχεια της διαφοροποιημένης παιδαγωγικής στο Νηπιαγωγείο, η διαφοροποίηση της διδασκαλίας στο Δημοτικό. Η διαφοροποίηση αυτή στην προσπάθειά της να ανταποκριθεί στις διαφορετικές ανάγκες κάθε μαθητή, σε πλαίσιο εκπαιδευτικών στρατηγικών, περιλαμβάνει συγχρόνως πολλές παραμέτρους της βιογραφίας κάθε μαθητή, δημιουργώντας την ανάγκη ανάπτυξης από τους εκπαιδευτικούς πολλαπλών δεξιοτήτων καθοδηγούμενων από τη γνώση για τον τρόπο διαχείρισης της διαφορετικότητας.

«Ανταπόκριση στη διδασκαλία και την παρέμβαση (RTI)»: ένα σύστημα έγκαιρης ανίχνευσης, πρόληψης και υποστήριξης των μαθητών για την αντιμετώπιση της σχολικής αποτυχίας

Φελούκα Βασιλική
Σ.Ε.Ε. ΠΕ70
ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Δυτικής Ελλάδας

Η εισήγηση παρουσιάζει τον ορισμό, τα χαρακτηριστικά και τις βασικές παραδοχές του μοντέλου «Ανταπόκριση στη διδασκαλία και την παρέμβαση (RtI), τα διαφορετικά επίπεδα της πολυεπίπεδης παρέμβασης που προτείνονται από το μοντέλο RtI, καθώς και τις διαδικασίες εφαρμογής του (ανίχνευση-καθολική ανίχνευση και έλεγχο προόδου). Παρουσιάζονται οι δύο βασικές μεθοδολογικές προσεγγίσεις αναφορικά με τις παρεμβάσεις στο πλαίσιο του μοντέλου RtI (βασικό ή τυποποιημένο πρωτόκολλο / μοντέλο επίλυσης προβλήματος) με τα βασικά τους στάδια και αναφορές-παραδείγματα στο γλωσσικό μάθημα και στο μάθημα των μαθηματικών. Τέλος, επιχειρείται η σύζευξη του μοντέλου RtI με τη διαφοροποιημένη διδασκαλία με την ανάδειξη της μεταξύ τους σχέσης (ομοιότητες και διαφορές), καθώς και της προσφοράς του μοντέλου RtI στη διαφοροποιημένη διδασκαλία.

Διαφοροποιώντας την εργασία για το σπίτι στα μαθηματικά του Δημοτικού

Χαβιάρης Πέτρος
Σ.Ε.Ε. ΠΕ70
1ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Αττικής

Η ενασχόληση των μαθητών και των μαθητριών του Δημοτικού σχολείου με τις εργασίες στο σπίτι στα μαθηματικά αποτελεί βασική καθημερινή δραστηριότητά τους, ενώ ο σχεδιασμός των μαθηματικών δραστηριοτήτων για το σπίτι και η ανατροφοδότηση προς τους/τις μαθητές/τριες «καταλαμβάνει» σημαντικό χώρο του έργου των εκπαιδευτικών. Επιπλέον, οι εργασίες αυτές συνιστούν μια μορφή καθημερινής αλλά και σημαντικής επικοινωνίας σχολείου-οικογένειας καθώς αποτελούν επιλογή των ίδιων των εκπαιδευτικών, συχνά εκτός του θεσμοθετημένου πλαισίου του σχολικού εγχειριδίου, και αποτυπώνουν τις προσδοκίες τους για τις ικανότητες των μαθητών μετά από τη διδασκαλία στην τάξη. Σχετικές έρευνες για τις εργασίες στο σπίτι έχουν αναδείξει ότι: α) συνηθέστερη στόχευσή τους είναι κυρίως η εξάσκηση ή και η επέκταση των μαθηματικών γνώσεων που διαπραγματεύτηκαν οι μαθητές/τριες το πρωί στην τάξη, β) συνήθως απευθύνονται σε όλους τους/τις μαθητές/τριες με «ομοιόμορφο» τρόπο και γ) σπάνια

στηρίζονται στις σύγχρονες αρχές της μάθησης των μαθηματικών. Ωστόσο, οι προκλήσεις της διαφοροποιημένης διδασκαλίας δημιουργούν νέες ανάγκες στο σχεδιασμό των εργασιών για τα μαθηματικά στο σπίτι. Στην εισήγηση αυτή θα προσπαθήσουμε να απαντήσουμε στο πώς οι βασικές αρχές της διαφοροποιημένης διδασκαλίας «συνομιλούν» με τις βασικές αρχές σχεδιασμού μαθηματικών δραστηριοτήτων για το σπίτι.

Διδακτική παρέμβαση διαφοροποιημένης διδασκαλίας σε πολυπολιτισμική τάξη

Χατζηλέλεκας Δημοσθένης
Σ.Ε.Ε. ΠΕ70
ΠΕ.Κ.Ε.Σ Θεσσαλίας

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η διερεύνηση της αποτελεσματικότητας της διαφοροποιημένης διδασκαλίας μέσα από μια διδακτική παρέμβαση 13 διδακτικών ωρών, σε μία πολυπολιτισμική τάξη ενός σχολείου της Λάρισας, με 15 μαθητές/μαθήτριες που φοιτούσαν στην ΣΤ' τάξη Δημοτικού. Σκοπός της ποιοτικής έρευνας ήταν η ενδυνάμωση του γλωσσικού μαθήματος και της γλωσσικής ταυτότητας, αξιοποιώντας τις κινηματογραφικές ταινίες στη διδασκαλία. Τα αποτελέσματα της έρευνας κατέδειξαν ότι εφαρμόζοντας τη διαφοροποιημένη διδασκαλία και την αξιοποίηση κινηματογραφικών ταινιών στην εκπαιδευτική πράξη, οι δίγλωσσοι/δίγλωσσες μαθητές/μαθήτριες συμμετέχουν ενεργά στη μαθησιακή διαδικασία, καλλιεργούν τον γραπτό και προφορικό τους λόγο, ενδυναμώνουν τη γλωσσική ταυτότητα, εμπλέκοντας τη μητρική τους γλώσσα στη μαθησιακή διαδικασία. Τα παραπάνω ευρήματα τονίζουν την αναγκαιότητα εγκόλπωσης διδακτικών και παιδαγωγικών στρατηγικών, διαφοροποιημένης διδασκαλίας, για τη διαχείριση της πολιτισμικής και γλωσσικής ετερότητας στο ελληνικό σχολείο.

Διαφοροποιημένη διδασκαλία και Διαπολιτισμική εκπαίδευση: δύο παιδαγωγικές προσεγγίσεις στη σύγχρονη κοινωνία

Χρονοπούλου Αθανασία
Σ.Ε.Ε. ΠΕ70
ΠΕ.Κ.Ε.Σ Πελοποννήσου
Σόλαρης Ιωάννης
Σ.Ε.Ε. ΠΕ02
ΠΕ.Κ.Ε.Σ Πελοποννήσου

Η διαπολιτισμική εκπαίδευση και αγωγή αποτελεί ένα ολιστικό μοντέλο διαχείρισης της πολυπολιτισμικότητας στο σχολείο. Επιπλέον, σέβεται και αξιοποιεί την πολιτισμική διαφορά, ενώ συμβαδίζει με μια συγκεκριμένη αντίληψη για την κοινωνία, σύμφωνα με την οποία η ομαλή ένταξη σε αυτήν ατόμων με διαφορετικό γλωσσικό και πολιτισμικό υπόβαθρο και, κατ' επέκταση, η απαιτούμενη κοινωνική συνοχή θα επέλθουν, εάν όλα τα μέλη της, ανεξαρτήτως καταγωγής, έχουν δυνατότητα για ισότιμη αλληλεπίδραση. Συνεπώς, η αναγκαιότητα για τη διαχείριση του πολιτισμικού πλουραλισμού στις σύγχρονες πολυπολιτισμικές τάξεις έχει οδηγήσει κυρίως σε δύο παιδαγωγικές προσεγγίσεις: στη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση και στη Διαφοροποίηση της Διδασκαλίας. Οι ανωτέρω προσεγγίσεις εδράζονται στις αρχές της κοινωνικής δικαιοσύνης, της συμπερίληψης και της ισότητας, καθώς επιζητούν να ρυθμίσουν τις εκπαιδευτικές παροχές και ευκαιρίες, ούτως ώστε η μαθησιακή-κοινωνική επιτυχία να είναι επιτεύξιμη για όλους τους μαθητές, χωρίς καμία διάκριση.

ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΣΥΝΕΔΡΙΕΣ ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ

«Εκπαιδευτικοί και γονείς μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες: σχέσεις συνεργασίας και αποτελεσματικές παρεμβάσεις»

Είναι εύλογη η ανάγκη να αναγνωρίσουμε και να αξιοποιήσουμε τον σημαντικό ρόλο των γονέων στην εκπαιδευτική πράξη, ιδιαίτερα όταν αναφερόμαστε στη διαφοροποιημένη διδασκαλία και τις μεθόδους της καθώς και στις διαφοροποιημένες παρεμβάσεις ως μέσο υποστήριξης και αποτροπής της σχολικής αποτυχίας και της σχολικής διαρροής. Η ανάγκη αυτή καθίσταται ιδιαίτερα επιτακτική όταν αναφερόμαστε σε μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες οι οποίοι υποστηρίζονται ή έχουν την ανάγκη υποστήριξης με προγράμματα πρόσθετης στήριξης.

Στόχος μας είναι να δείξουμε, βάσει των ερευνητικών δεδομένων και της εκπαιδευτικής πράξης, τη σημασία της καλής συνεργασίας μεταξύ εκπαιδευτικών και άλλων ειδικών, αφενός, και των γονέων των μαθητών με -ή/και χωρίς- ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, αφετέρου (Γενά & Μπαλαμώτης, 2013. Γενά, 2006. Buschbacher, & Clarke, 2004. Falloon, 2003).

Τα εν λόγω προγράμματα παρέμβασης σχεδιάστηκαν με στόχο την ενεργό συμμετοχή και των γονέων στην εφαρμογή τους ή και στην κατάρτισή τους. Τα προγράμματα αυτά οφείλουν και μπορούν να είναι ευέλικτα. Μπορούν να διαφοροποιούνται και να εφαρμόζονται τόσο σε ομάδες μαθητών με Ε.Ε.Α. όσο και σε μεικτές ομάδες μαθητών με Ε.Ε.Α. και συνομήλικων μαθητών τυπικής ανάπτυξης καθώς και στο σύνολο των μαθητών μίας τάξης ή ενός τμήματος τάξης.

1. Σχέσεις συνεργασίας μεταξύ εκπαιδευτικών και γονέων μαθητών με Ε.Ε.Α.- Μορφές διαφοροποίησης

Γιώργος Δ. Μπαλαμώτης
Σ.Ε.Ε. Ε.Α.Ε.Ε.
6ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ Αττικής

Στην εποχή μας κρίνεται σημαντική και αναγκαία η προσεκτική αξιολόγηση των ιδιαίτερων συνθηκών ζωής της κάθε οικογένειας (ecology of the families' home environments), των αξιών της, των πεποιθήσεών της, των στόχων που αφορούν στην καθημερινότητα των γονέων, καθώς και των πολιτισμικών παραγόντων που αφορούν στη ζωή της οικογένειας προκειμένου να σχεδιάζονται και να εφαρμόζονται αποτελεσματικά προγράμματα παρέμβασης για τους μαθητές και τις μαθήτριες με Ε.Ε.Α. (Moes & Frea, 2002).

Η ουσιαστική επικοινωνία και οι καλές σχέσεις συνεργασίας μεταξύ εκπαιδευτικών και γονέων μαθητών με Ε.Ε.Α. αποτελούν προϋποθέσεις για την όσο το δυνατό πιο θετική και αποτελεσματική έκβαση των εφαρμοζόμενων προγραμμάτων παρέμβασης (Γενά & Μπαλαμώτης, 2013. Γενά, 2006. Blue-Banning, Summers, Frankland, Nelson, & Beegle, 2004).

Άλλωστε η οικογένεια του παιδιού με Ε.Ε.Α. αποτελεί βασικό και σημαντικό περιβάλλον στο οποίο το παιδί αναμένεται να κάνει γενίκευση των κερτημένων δεξιοτήτων. Σε

ορισμένες μάλιστα περιπτώσεις, λαμβανομένων υπόψη παραγόντων όπως π.χ. η ηλικία του παιδιού και η βαρύτητα των δυσκολιών, η οικογένεια, και οι γονείς ειδικότερα, αποτελούν το μοναδικό ίσως περιβάλλον στο οποίο το παιδί αναμένεται να κάνει γενίκευση των κερτημένων δεξιοτήτων.

2. Όταν τα παιδιά γίνονται γονείς για τους γονείς τους και γονείς για τους εαυτούς τους

Διονύσης Παπαδόπουλος
Διευθυντής
Ειδικού Δημοτικού Σχολείου Σαλαμίνας

Τι σχέση μπορεί να έχει η δεκαετία του 60 με το "πρόγραμμα παρέμβασης";
 Αλλάζουν οι γονείς ή/και τα παιδιά μες στην πάροδο των δεκαετιών; Αλλάζει η ιστορία ή επαναλαμβάνεται σε άλλους τόπους και με άλλους τρόπους;
 Μετακίνηση πληθυσμών λόγω πολέμου ή μετά από πολεμική περίοδο από / στην Ελλάδα τη δεκαετία του 50 καθώς και, λόγω οικονομικών δυσκολιών, τη δεκαετία του 60 αλλά και τη δεκαετία του 2010.
 Ποια η θέση του παιδιού αυτές τις δεκαετίες, αλλά και σήμερα; Μήπως τα παιδιά ανέλαβαν ρόλους που δεν τους αναλογούσαν.
 Το τρίπτυχο σχολείο γονείς παιδιά...

3. Το Παιδαγωγικό Παιχνίδι ως γέφυρα συνεργασίας εκπαιδευτικών και γονιών μαθητών

Ψαλλιδάκου Αδαμαντία
Διευθύντρια
Ειδικού Δημοτικού Σχολείου Αυτιστικών Πειραιά

Στην εν λόγω παρουσίαση το παιχνίδι γίνεται επίσημος τρόπος μάθησης κανόνων, τρόπων συμπεριφοράς, αριθμητικής, αυτοέκφρασης, ομαδικότητας και συνεργασίας εντός του τμήματος ένταξης του 15^{ου} Δημ. Σχολείου Πειραιά. Η ενεργοποίηση μαθητών και δασκάλας αφορά σε πρώτο επίπεδο στη δημιουργία και κατασκευή Επιδαπέδων Παιχνιδιών και στην ένταξη «Παιζωβαλιτσών» στις γενικές τάξεις παρουσία των συμμαθητών και των δασκάλων των τάξεων.

Στο επόμενο επίπεδο, οι γονείς παίζουν με τα παιδιά τους επιδαπέδια παιχνίδια στο σχολείο και μητέρα μαθητή με αυτισμό δημιουργεί Αυτοσχέδιο Παιχνίδι στο σπίτι. Η γόνιμη διάδραση με τους γονείς των υπόλοιπων μαθητών του τμήματος ένταξης και τους δασκάλους παράλληλης στήριξης του σχολείου καταλήγει σε από κοινού Βιωματικό Εργαστήριο. Η βιωματική συνεργασία παιδιών, εκπαιδευτικών και γονιών αφορμάται από τη συναισθηματική εμπειρία και εξελίσσεται εν μέσω κανόνων παιγνιώδους μάθησης.

4. Εκπαιδευτικοί και γονείς σε πρόγραμμα παιδαγωγικής παρέμβασης σε μαθητή με ΔΑΦ

Σουέρεφ Σοφία
Δασκάλα- Ειδική Παιδαγωγός

Η παρούσα εισήγηση πραγματεύεται την εκπόνηση εξατομικευμένου προγράμματος παρέμβασης σε μαθητή πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης με αυτισμό μέσης λειτουργικότητας, που φοιτά σε ειδικό σχολείο. Συχνά, τα άτομα με αυτισμό επιζητούν τη

σταθεροποίηση ενός απρόβλεπτου για αυτά περιβάλλοντος και προσκολλώνται σε ρουτίνες και εμμονές. Αν η ρουτίνα τους διαταραχθεί, βιώνουν έντονη συναισθηματική φόρτιση και λόγω έλλειψης συμπεριφορικού αυτοελέγχου, οδηγούνται στην εκδήλωση απρόσφορων συμπεριφορών. Η αγαστή συνεργασία εκπαιδευτικού και οικογένειας, διαδραματίζει κομβικό ρόλο στο ποσοστό επιτυχίας ενός προγράμματος παρέμβασης και στην κατ' επέκταση τροποποίηση των απρόσφορων συμπεριφορών του μαθητή.

Σκοπός του εν λόγω προγράμματος αποτέλεσε η σταδιακή απόκτηση ευελιξίας και δεκτικότητας εκ μέρους του μαθητή αναφορικά με τις αλλαγές στο καθημερινό του πρόγραμμα, ώστε να βιώνει λιγότερο άγχος κατά τις αλλαγές αυτές και να περιορίσει την εμφάνιση των επιθετικών συμπεριφορών του.

Έπειτα από την τριετή εφαρμογή του προγράμματος και των στρατηγικών που το διέπουν, καθώς και συμβολή της γονικής συμμετοχής σε αυτό, ο μαθητής διαχειρίζεται πλέον αποτελεσματικότερα τις αλλαγές που συμβαίνουν τόσο στη σχολική όσο και στην εξωσχολική του καθημερινότητα, παρουσιάζοντας μεγαλύτερη ευελιξία και σαφώς ηπιότερες αντιδράσεις κατά την εμφάνιση αυτών.

5. Η Αισθητική Αγωγή στο Νηπιαγωγείο ως «καμβάς» δημιουργία, συνέργειας και Συμπερίληψης

Μιχελάρκη Ελευθερία
Νηπιαγωγός 4ου Νηπιαγωγείου Νίκαιας

Χρυσοστομίδης Πέτρος
Δάσκαλος Ειδικής Αγωγής
Παιδαγωγός Προσχολικής Ηλικίας
Προϊστάμενος Κ.Ε.Σ.Υ. Δυτικής Αττικής

Η εκπαιδευτική μας παρέμβαση αφορά ένα Πρόγραμμα Αγωγής Υγείας που υλοποιήθηκε σε παιδιά α΄ και β΄ νηπιακής ηλικίας και συναρθρώνει αφενός τον φιλοσοφικό στοχασμό του Dewey, που αναδεικνύει την εμπειρία ως κυρίαρχη μέθοδο προσέγγισης της πραγματικότητας και της άμεσης γνώσης των πραγμάτων, αφετέρου τις ψυχολογικές θεωρίες οικοδόμησης της γνώσης και της ανακαλυπτικής μάθησης, που δέχονται πως η μάθηση προκύπτει από την πράξη του παιδιού και την προδιάθεσή του «να αναζητά τρόπους κατανόησης του περιβάλλοντός του στη βάση των σχέσεων που αναπτύσσει με τους παιδαγωγούς και τους συνομηλίκους του». Η μεθοδολογική προσέγγιση έχει ως αφετηρία τη συμβολή της αισθητικής εμπειρίας: μέσα από έργα τέχνης τα νήπια κατανοούν τα συναισθήματα και δύνανται να τα εκφράζουν ελεύθερα. Ζητούμενο στην εκπαιδευτική μας παρέμβαση είναι α) η δημιουργία ενός περιβάλλοντος Συμπερίληψης για όλα τα παιδιά, όπου ο πλούτος των αλληλεπιδράσεων θα συνιστά μια πρακτικά αστείρευτη πηγή βιωματικών, αισθητικών εμπειριών και συγκινήσεων και β) η ενδυνάμωση «της αίσθησης του ανήκειν» στη Σχολική Κοινότητα μέσω της δομημένης συνέργειας παιδαγωγών-νηπίων και των οικογενειών τους στον «πειραματικό-εξερευνητικό» χαρακτήρα της τέχνης.

Η εκπαιδευτική παρέμβαση διαρθρώνεται σε τέσσερα μέρη και αξιολογήθηκε σε όλη τη διάρκεια υλοποίησής της: με συζητήσεις, με καταγραφές παρατηρήσεων, με σχέδια ζωγραφικής, με βιωματικές δραστηριότητες που, μεταξύ άλλων, ανίχνευαν τη μετα-γνώση των παιδιών με ηχογραφημένες συνεντεύξεις τους με θέμα «Ας μιλήσουμε για τα συναισθήματα».

«Η εμπύχωση στη Θεατρική Αγωγή: από την αισθητική εμπειρία στην καλλιτεχνική δημιουργία»

Ο/Η εκπαιδευτικός Θεατρικής Αγωγής ενεργεί ως εμπυχωτής/εμπυχωτρια που δημιουργεί τις συνθήκες για την ανάπτυξη κοινωνικών, συναισθηματικών και γνωστικών δεξιοτήτων μέσα σε ένα αισθητικό πλαίσιο και με στόχο ένα καλλιτεχνικό αποτέλεσμα.

1. Η Θεατρική Αγωγή ως αισθητικό περιβάλλον ανάδειξης διαφοροποιημένων εκπαιδευτικών αναγκών

Μποέμη Παναγιώτα (Νάγια)

Σ.Ε.Ε. ΠΕ91

6ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ Αττικής

Αρχικά, θα υπάρξει ένα θεωρητικό πλαίσιο για την Αισθητική Αγωγή ως ιδιαίτερου εκπαιδευτικού πλαισίου που στοχεύει στη δημιουργία και την εγκαθίδρυση νέων σημασιών και νοημάτων, διευρύνοντας τους τρόπους κατανόησης του κόσμου και των πραγμάτων μέσα από τις Τέχνες. Στη συνέχεια, θα παρουσιαστούν σημαντικές έννοιες στη Θεατρική Αγωγή, όπως επιτέλεση, αφήγηση, αναπαράσταση και πως εφαρμόζονται σε ένα πολυαισθητηριακό περιβάλλον, που εκκινά από τα βιώματα, τις βιογραφίες, τους «λόγους» των μαθητών/τριών, για να ολοκληρωθεί με ένα καλλιτεχνικό προϊόν. Σε αυτό το περιβάλλον αναδεικνύεται ο πραγματικός συναισθηματικός κόσμος των παιδιών και τα πλεονεκτήματα του διαφορετικού πολιτισμικού κεφαλαίου. Ο/Η εκπαιδευτικός Θεατρικής Αγωγής εμπυχώνει την εκπαιδευτική διαδικασία και αναδεικνύει τις διαφοροποιημένες εκπαιδευτικές ανάγκες, ξεδιπλώνοντας ικανότητες και δεξιότητες, μέσα από ανθρωπιστικές, βιωματικές, συνεργατικές και συλλογικές διαδικασίες.

2. Θέατρο της επινόησης και Δημιουργική Γραφή: Διερευνώντας τη σχέση τους στην Εκπαίδευση

Κοψιά Παρασκευή

Θεατρολόγος

Μουσικό Σχολείο Αθήνας

Η παρουσίαση θα επικεντρωθεί στον τρόπο με τον οποίο η δημιουργική γραφή μπορεί να χρησιμοποιηθεί στο πλαίσιο της αξιοποίησης των τεχνικών του Θεάτρου της Επινόησης στο μάθημα της Θεατρικής Αγωγής. Στην περίπτωση αυτή, η δημιουργική γραφή χρησιμοποιείται στο πρώτο στάδιο, αυτό της συλλογής του υλικού. Οι ασκήσεις δημιουργικής γραφής που χρησιμοποιούνται στη Θεατρική Αγωγή σε αυτό το πλαίσιο, δεν προτείνονται απλά ως ένας πιο ενδιαφέρον τρόπος παραγωγής γραπτού λόγου, όπως θα γινόταν σε ένα γλωσσικό μάθημα, δεν παραμένουν επί χάρτου, αλλά αξιοποιείται θεατρικά. Δίνεται η ευκαιρία στον/στην θεατρολόγο να δώσει για το επόμενο στάδιο πολλαπλές επιλογές στους μαθητές, διαφοροποιώντας τους στόχους και τα μέσα του, ανάλογα με τις ιδιαίτερες ανάγκες την προσωπικότητα και τον τύπο νοημοσύνης του κάθε μαθητή. Το υλικό μπορεί να αξιοποιηθεί για άλλους μαθητές ως μία ευκαιρία αναζητήσεων γύρω από την αφήγηση και το μονόλογο, για άλλους ως βάση για δυναμικές εικόνες,

αυτοσχεδιασμούς και δραματοποιήσεις, ή να πλαισιωθεί και από διάφορες καλλιτεχνικές δημιουργίες άλλων παιδιών και να συντεθεί τελικά σε μία παράσταση.

3. Οι γείτονες στις Σευχέλλες με διαγνωσμένη Αναποδίτιδα

Ρασσιά Ελένη
Θεατρολόγος

Η υλική πραγματικότητα γίνεται αφορμή έκφρασης και δημιουργίας: η γενική μας εικόνα (μεγάλη οθόνη που εμπερικλείει μικρότερες οθονίτσες), η ειδικότερη εικόνα του κάθε ατόμου (σχέση με την εικόνα του/υλικότεχνικές δυνατότητες στον χώρο του), τα εργαλεία της ίδιας της πλατφόρμας (αλλαγή background/ προσανατολισμός εικόνας/breakout sessions/χειρισμός κάμερας-μικροφώνου).

Εξερευνώντας το ίδιο το μέσο και έχοντας ως κύριο γνώμονα των μαθημάτων την εκμετάλλευση του τυχαίου (ιδέες των παιδιών/απρόοπτα της σύνδεσης) γινόμαστε «Γείτονες μιας Πολυκατοικίας», «Τουρίστες στις Σευχέλλες» ή «Ασθενείς με Αναποδίτιδα». Η διδασκαλία της Θεατρικής Αγωγής αρχίζει από το σημείο στο οποίο βρίσκονται οι μαθητές/τριες, που λαμβάνει υπόψη την ετοιμότητα, το ενδιαφέρον και το μαθησιακό προφίλ. Σε επόμενο στάδιο τίθεται μία πιο ολοκληρωμένη στόχευση, μία ψηφιακή θεατρική παράσταση σε άγνωστο κοινό.

4. Με το καράβι του θεάτρου ταξιδεύω στους πολιτισμούς

Καλαρά Γεωργία
Θεατρολόγος
Κάτοχος μεταπτυχιακού διπλώματος
Διδάκτωρ του Πανεπιστημίου
Royal Holloway University of London

Η Θεατρική Αγωγή και οι Τέχνες γενικότερα στην εκπαίδευση δίνουν το πλαίσιο έκφρασης όλων των τύπων νοημοσύνης. Λαμβάνοντας τα κατάλληλα ερεθίσματα, μαθητές/τριες με διαφορετικές δεξιότητες μπορούν να προσεγγίσουν τη γνώση με διαφορετικό τρόπο και να οδηγηθούν σε ένα ατέρμονο ταξίδι γνώσεων, καθοριστικό για το μέλλον, τη συμπεριφορά και τις αντιλήψεις τους για τον κόσμο. Με αφορμή το ταξίδι του Θησέα από το βιβλίο της Ιστορίας της Γ' Δημοτικού, η εισήγηση προτείνει ένα βιωματικό ταξίδι στους αρχαίους πολιτισμούς της Ελλάδας. 1ος σταθμός: Δια- πολιτισμικότητα και κοινωνική ενσωμάτωση, 2ος σταθμός: Μινωικός και Μυκηναϊκός πολιτισμός - ανθρώπινα δικαιώματα, 3ος σταθμός: Το νησί με τα αγάλματα - η τέχνη βγαίνει από το μουσείο, 4^{ος} σταθμός: Το νησί του Τάλω - Η τέχνη ενάντια στον κοινωνικό αποκλεισμό. Με το τέλος του ταξιδιού, όλα θα είναι ξεκάθαρα και οι μαθητές/τριες θα έχουν αποκτήσει μια αίσθηση ολότητας. Στο σημερινό σχολείο τα διδακτικά αντικείμενα αναδιαμορφώνονται με τη σύμπραξη όλων των τεχνών, στοχεύοντας στην πολλαπλή αναπαράσταση ιδεών και τη διδασκαλία μέσω της αισθητικής εμπειρίας.

«Η συμβολή της Θεατρικής Αγωγής στη δημιουργία ενός δημοκρατικού σχολείου»

Η Θεατρική Αγωγή στο σχολείο επιτρέπει ώστε η μάθηση να καταστεί μία διαδικασία ενεργητική και ενσώματη, που θεμελιώνεται σε μία ανθρωπιστική κριτική παιδαγωγική βάση και παρέχει τον «χώρο» για την έκφραση των διαφοροποιημένων εκπαιδευτικών αναγκών των παιδιών.

1. Προσεγγίσεις του σώματος στη Θεατρική Αγωγή: σεβασμός στη διαφορετικότητα

Μποέμη Παναγιώτα (Νάγια)
Σ.Ε.Ε. ΠΕ91
6ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ Αττικής

Στην εισήγηση θα υποστηριχθεί η σημασία του σώματος και της ενσωμάτωσης στη Θεατρική Αγωγή. Το ανθρώπινο σώμα προσεγγίζεται ως ένας εκφραστικός τόπος για την αναπαράσταση συναισθημάτων, ιδεών και σχέσεων, ώστε τα παιδιά να γνωρίσουν τον εαυτό τους με έναν εντελώς διαφορετικό τρόπο.

Από την άλλη, το σώμα γίνεται το μέσο έκφρασης που ο/η εκπαιδευτικός αντλεί «πληροφορίες» για το κάθε παιδί, για το πώς σκέφτεται, αισθάνεται, αντιδρά και συμπεριφέρεται, μέσα σε ένα περιβάλλον σεβασμού, ενεργητικής ακρόασης, ενσυναίσθησης. Μέσα από ασκήσεις, παιχνίδια, τεχνικές από την επιστημονική φαρέτρα του Θεάτρου, δημιουργείται μία τέτοια μαθησιακή συνθήκη που οι ρόλοι εκπαιδευτικού και μαθητών/τριών εναλλάσσονται. Η μάθηση υπό αυτό το πρίσμα, καθίσταται μια ενεργητική επιτελεστική διαδικασία που συμπεριλαμβάνει τα σώματα όλων των μαθητών/τριών ανεξαρτήτως φύλου, σωματικής διάπλασης, ιδιαίτερων εκπαιδευτικών αναγκών, κοινωνικής τάξης, θρησκείας, φυλής, εθνικότητας, κουλτούρας και σεξουαλικού προσανατολισμού.

2. Συμπερίληψη και θέατρο: Πώς η διαφοροποιημένη διδασκαλία μέσω θεάτρου υποστηρίζει την αλλαγή παραδείγματος

Μόσχου Χριστιάννα (Νάγια)
Ψυχοπαιδαγωγός - Θεατρολόγος

Για τη συμπεριληπτική εκπαίδευση, οι ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες και η αναπηρία γίνονται αντιληπτές ως μια κοινωνική κατασκευή και μια ταυτότητα που το άτομο εσωτερικοποιεί μέσω της αλληλεπίδρασης με το περιβάλλον. Στο επίκεντρο της ενταξιακής εκπαίδευσης είναι η ιδέα ότι όλοι οι μαθητές έχουν το δικαίωμα στη γνώση και την εκπαίδευση και δεν πρέπει να αποκλείονται. Σε αυτό το πλαίσιο, η διαφοροποιημένη διδασκαλία και οι συνακόλουθες προσαρμογές μπορούν να αναδείξουν το δυναμικό των μαθητών και επιπλέον να επηρεάσουν τις προσδοκίες των εκπαιδευτικών, να βοηθήσουν τους μαθητές να ξεπεράσουν το στίγμα και τον αποκλεισμό αλλά και να οδηγήσουν την ομάδα σε μια θετική ταυτοποίηση. Η δημιουργική έκφραση αναπτύσσεται από τη συνεχιζόμενη σχέση μεταξύ πολιτισμού, καλλιτεχνικής δραστηριότητας και κοινωνικής αλληλεπίδρασης. Σε αυτό το πλαίσιο, η θεατρική/δραματική παρέμβαση μπορεί να

λειτουργήσει ως εργαλείο αυτο-ενδυνάμωσης καθώς το θέατρο μπορεί να αποκαλύψει εναλλακτικές ικανότητες των ανθρώπων που συμμετέχουν σε μια θεατρική ομάδα. Για το θέατρο, τα άτομα με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες απελευθερώνονται από την ετικέτα του ελλείμματος και γίνονται άνθρωποι που ενεργούν και εφαρμόζουν τις σκέψεις και τα συναισθήματά τους όπως όλοι μέσα σε ένα περιβάλλον ισότητας.

3. Ο ήρωας μέσα μου μπορεί να κάνει τα πάντα. Στο θέατρο, στον κινηματογράφο, στο σχολείο, στη ζωή

Βαμβακάρη Δήμητρα
Θεατρολόγος - Ηθοποιός

Σκοπός αυτού του άρθρου είναι να προσεγγίσει τη συμβολή του θεάτρου στο συμπεριληπτικό σχολείο, μέσα από μία κινηματογραφική απόπειρα, που γεννήθηκε στην ιδέα πως «ο ήρωας μέσα μου, μπορεί να κάνει τα πάντα». Γίνεται μία εκτενής αναφορά στο θεατρικό παιχνίδι και τα χαρακτηριστικά του, τις θεατρικές τεχνικές που έχουν εφαρμοστεί, όπως διαμορφώνονται σε ένα μάθημα θεάτρου, προκειμένου οι μαθητές/τριες να αισθανθούν “ως ήρωες που μπορούν να κάνουν τα πάντα”, καθώς και στις αρχές που συνδέουν με τη συμπερίληψη και τη διαπολιτισμική εκπαίδευση. Στη συνέχεια, συζητούνται τα αποτελέσματα της συγκεκριμένης προσέγγισης, που επιβεβαιώνουν ότι το θέατρο μπορεί να συμβάλλει μόνο θετικά στη συναισθηματική ζωή όλων των μαθητών/τριών ανεξαιρέτως, καλλιεργώντας βαθιές υπαρξιακές ανάγκες και ανακαλύπτοντας την ίδια τη ζωή με παιγνιώδη τρόπο, με βασική προϋπόθεση τη βιωματική μάθηση, την αποδοχή της διαφορετικότητας, την προσαρμογή στην ετερότητα κάθε ομάδας.

4. Η συμβολή της δημιουργικής γραφής στη διδασκαλία της Θεατρικής Αγωγής.

Ξηρογιάννη Ασημίνα
Θεατρολόγος – Φιλολόγος - Συγγραφέας

Στην παρούσα εισήγηση θα αναδειχθεί η συνεργασία των δύο μεθοδολογιών θεάτρου και δημιουργικής γραφής, προκειμένου να διαφοροποιηθεί η διδασκαλία και να υπάρξει ένα καλλιτεχνικό αποτέλεσμα από τα παιδιά, με παραδείγματα από τη διάδραση ποιημάτων και θεατρικών τεχνικών. Η τάξη μετατρέπεται σε ένα θεατρικό εργαστήριο, που ολοκληρώνεται με ένα διήγημα, ένα ποίημα, ένα θεατρικό κείμενο, ένα μονόλογο. Ένα είδος απτής αναστοχαστικής δράσης που διαφοροποιεί την υφή του μαθήματος της Θεατρικής Αγωγής από τα υπόλοιπα. Η δημιουργική γραφή στη Θεατρική Αγωγή προετοιμάζει και ενθαρρύνει μαθητές/τριες με διαφορετικά μαθησιακά προφίλ και τους βάζει σε διάδραση (ομάδες-μονάδες-δυάδες) αναθέτοντάς τους μια διερευνητική δραστηριότητα που καταλήγει σε ένα καλλιτεχνικό αποτέλεσμα. Τέλος θα υπάρχουν αναφορές που προβαίνουν σε τροποποιήσεις σχετικές με την πρόσληψη του μαθήματος μέσω θεάτρου και δημιουργικής γραφής σε μαθητές/τριες που είναι στο φάσμα του αυτισμού, μέσα σε ένα συνεργατικό και ευέλικτο περιβάλλον, με στόχο την ανταπόκριση στις διαφοροποιημένες ανάγκες τους.

ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΩΝ

ταξινομημένες σύμφωνα με το πρόγραμμα

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 9 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 2021
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ
15:30-17:00

Διαφοροποιώντας τη διδασκαλία στις Φυσικές Επιστήμες

(Αίθουσα 1)

Γαβρίλης Ηλίας
Χημικός, ΕΚΦΕ Πειραιά

Μαντζαρίδου Αρχοντία
Σ.Ε.Ε. ΠΕ70
6ο Π.Ε.Κ.Ε.Σ. Αττικής

Πεφάνης Παναγιώτης
Οργανωτικός Συντονιστής Εκπαιδευτικού Έργου
6ο Π.Ε.Κ.Ε.Σ. Αττικής

Χαραλαμπάτου Ελένη
Χημικός, ΕΚΦΕ Πειραιά

Οι εκπαιδευτικοί στις σύγχρονες τάξεις όλο και περισσότερο κατευθύνονται προς την προσαρμογή του εκπαιδευτικού περιεχομένου, της διδακτικής διαδικασίας και των προϊόντων της μάθησης στη διαφορετικότητα των μαθητών τους. Ο στόχος της προσαρμογής αυτής είναι να διαμορφωθεί ένα ευέλικτο περιβάλλον, στο οποίο με μεθοδολογικό άξονα τη Διαφοροποιημένη Διδασκαλία, να αναδεικνύονται και να αξιοποιούνται τα διαφορετικά ενδιαφέροντα, οι δεξιότητες και τα μαθησιακά προφίλ κάθε παιδιού.

Δεδομένου ότι οι στρατηγικές και τα μέσα της Διαφοροποιημένης Διδασκαλίας μπορεί να συνομιλήσουν με την παγκόσμια γλώσσα των Φυσικών Επιστημών όπως αυτή εκφράζεται οντολογικά και μεθοδολογικά με επίκεντρο το πείραμα, στο προτεινόμενο εργαστήριο επιδιώκεται να παρουσιασθούν διδακτικές πρακτικές με τις οποίες συνδυάζεται αυτή με την ελληνική γλώσσα. Αυτό συντελείται με γλωσσικές ασκήσεις που προκύπτουν αβίαστα με την ίδια τη συμμετοχή στην πειραματική διαδικασία και συνδυάζονται με αυτήν, εμπλουτίζουν το λεξιλόγιο και εξασκούν στην διατύπωση προτάσεων και εξηγήσεων για τα φαινόμενα που ερευνώνται επιδιώκοντας ταυτόχρονα την εμπλοκή όλων των μαθητών στη εκπαιδευτική διαδικασία. Έτσι, οι μέθοδοι και τα εργαλεία της Διαφοροποιημένης Διδασκαλίας είναι δυνατό να αποτελέσουν την βάση πάνω στην οποία το πείραμα, η παρατήρηση, οι υποθέσεις, η χρήση επιστημονικού λεξιλογίου και τα συμπεράσματα να αποτελέσουν μία αυθεντική διαδικασία μάθησης.

Διερεύνηση και διαπιστώσεις από την εφαρμογή της διαφοροποιημένης διδασκαλίας στη Μ.Ε. Γλώσσα και Λογοτεχνία

(Αίθουσα 2)

Καλογρίδου Μαργαρίτα
Σ.Ε.Ε. ΠΕ02
5ο Π.Ε.Κ.Ε.Σ. Αττικής

Στη διάρκεια των εργασιών του εργαστηρίου θα ασχοληθούμε με τους πιο σημαντικούς στόχους της διαφοροποιημένης διδασκαλίας. Στόχος είναι ό,τι γίνει αντικείμενο διερεύνησης ή εφαρμογής να αποτελέσει, στη συνέχεια, αξιοποιήσιμο μέσο και εργαλείο για την υποστήριξη των ΠΕ 02 σε διάφορους τομείς της καθημερινής διδακτικής τους προσέγγισης. Κάτι που, εν δυνάμει, μπορεί να διευκολύνει και την επίλυση των πλέον συχνών μαθησιακών δυσχερειών. Η διαδικασία που θα ακολουθηθεί, με τη συμμετοχή των εκπαιδευτικών, θα εστιάσει στο πέρασμα από τη «θεωρία στην πράξη». Ειδικότερα, στη δυνατότητα του «να μαθαίνεις πώς να μαθαίνεις» στη Ν.Ε. Γλώσσα-Λογοτεχνία, λαμβάνοντας υπόψη την ποικιλομορφία της διαφοροποιημένης διδασκαλίας και τις ωφέλειες που αυτή επιφέρει και προσδίδει στο κάθε παιδί και στο σύνολο της τάξης. Μία ακόμη πρόκληση, για να διαπιστωθεί ότι η καλλιέργεια της ψηφιακής δεξιότητας συμβάλλει συνδυαστικά και δημιουργικά όχι μόνον στην απλή χρήση των ψηφιακών μέσων, αλλά και στην ενδυνάμωση και άλλων δεξιοτήτων που οδηγούν στη γνώση, την αυτοπεποίθηση και την κοινωνική ένταξη.

Πρακτικές διαφοροποιημένης διδασκαλίας ως απάντηση στην ετερογένεια του μαθητικού πληθυσμού της ξενόγλωσσης τάξης

(Αίθουσα 3)

Καραγιάννη Ευαγγελία
Σ.Ε.Ε. ΠΕ06
5ο Π.Ε.Κ.Ε.Σ. Αττικής

Μαρκαντωνάκης Στέλιος
Σ.Ε.Ε. ΠΕ05
1ο Π.Ε.Κ.Ε.Σ. Αττικής

Χατζηγιάννου Αντιγόνη-Μέλισσα-Ίρις
Σ.Ε.Ε. ΠΕ07
1ο Π.Ε.Κ.Ε.Σ. Αττικής

Οι μαθητές μας, με διαφορετικές “γλωσσικές αφετηρίες”, ακαδημαϊκά περισσότερο ή λιγότερο προχωρημένοι, άλλοι δυναμικοί και δραστήριοι, άλλοι ήσυχτοι και ντροπαλοί, προσπαθούν να ανταπεξέλθουν στις δυσκολίες εκμάθησης μια ξένης γλώσσας. Οι περισσότεροι από αυτούς μαθαίνουν με διαφορετικούς ρυθμούς και με διαφορετικούς τρόπους αλλά όλοι μαζί βρίσκονται στις ίδιες τάξεις.

Πώς θα μπορούσαμε να δημιουργήσουμε ένα ευέλικτο και υποστηρικτικό εκπαιδευτικό περιβάλλον σε μια τάξη ξένης γλώσσας που παρουσιάζει μεγάλη ετερογένεια;

Οι σύγχρονες μαθητοκεντρικές προσεγγίσεις έχουν οδηγήσει σε συγκεκριμένες πρακτικές διδασκαλίας και αλλαγές τόσο της οργάνωσης της διδασκόμενης ύλης, όσο και του τύπου των μαθησιακών δραστηριοτήτων και των τρόπων αξιολόγησης των μαθητών. Ιδιαίτερα στη ξενόγλωσση τάξη, η ανάγκη διαφοροποίησης είναι επιβεβλημένη εξαιτίας της μεγάλης

ετερογένειας των μαθητών όσον αφορά στη γνωστική και γλωσσική ετοιμότητά τους και στο Επίπεδο Γλωσσομάθειάς τους.

Στο πλαίσιο του εργαστηρίου, θα επιχειρήσουμε να παρουσιάσουμε “εργαλεία” και να αναδείξουμε πρακτικές που επιτρέπουν στις/στους εκπαιδευτικούς της Ξένης Γλώσσας, να διαφοροποιήσουν το μάθημά τους ως προς το περιεχόμενο, τη διαδικασία και τα μαθησιακά αποτελέσματα αξιοποιώντας δυνατότητες:

- δημιουργίας πολυτροπικού εκπαιδευτικού υλικού
- ανάθεσης διαφοροποιημένων δραστηριοτήτων
- χρήσης εναλλακτικών τρόπων αξιολόγησης της μαθησιακής επίδοσης.

“ΤΟΚΙΟ” του Ν. Κάσδαγλη – Εφαρμόζοντας διαφοροποιημένη διδασκαλία σε ένα αφηγηματικό κείμενο

(Αίθουσα 4)

Παπαντωνίου Ελένη
Σ.Ε.Ε. ΠΕ02
ΠΕ.Κ.Ε.Σ Στερεάς Ελλάδας

Στο εργαστήριο αυτό θα επιχειρηθεί μια προσομοίωση διαφοροποιημένης διδασκαλίας στο μάθημα Κείμενα ΝΕ Λογοτεχνίας Β Γυμνασίου και πιο συγκεκριμένα στο αφηγηματικό κείμενο ΤΟΚΙΟ του Ν. Κάσδαγλη. Θα δούμε πως η εικόνα αξιοποιείται για να διευκολύνει την πρώτη προσέγγιση του κειμένου στην τάξη και για να οργανώσει την προφορική αναδιήγηση από τους μαθητές. Ακόμη, τα εποπτικά μέσα θα συνδυαστούν με εργασία σε ομάδες και ανάθεση σε αυτές προσαρμοσμένων μικρών δραστηριοτήτων που στο τέλος έρχονται να οικοδομήσουν μια πολυπρισματική και από διαφορετικές συγγραφικές πένες ματιά στον Ιαπωνικό πολιτισμό. Η λογοτεχνία θα μας ταξιδέψει μακριά με ευχάριστο, βιωματικό και παιγνιώδη τρόπο, που να είναι προσίτος σε όλους τους μαθητές, ακόμη και σε αυτούς που βαριούνται να διαβάζουν κείμενα και γυρίζουν την πλάτη στο μάθημα!

ΣΑΒΒΑΤΟ 10 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 2021
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ
09:30-11:00

Βιωματική εμπειρία διαφοροποιημένης διδασκαλίας με την υποστήριξη προηγμένων τεχνολογιών μάθησης

(Αίθουσα 1)

Λιακοπούλου Ευστρατία
Σ.Ε.Ε. ΠΕ86
ΠΕ.Κ.Ε.Σ Πελοποννήσου

Παπαδάκης Σπυρίδων
Σ.Ε.Ε. ΠΕ86
ΠΕ.Κ.Ε.Σ Δυτικής Ελλάδας

Συρρής Ιωάννης
Σ.Ε.Ε. ΠΕ86
ΠΕ.Κ.Ε.Σ Βορείου Αιγαίου

Τζήμας Δημήτριος
Σ.Ε.Ε. ΠΕ86
ΠΕ.Κ.Ε.Σ Δυτικής Μακεδονίας

Στο εργαστήριο αυτό, οι συμμετέχοντες θα εργαστούν ως μαθητές βιώνοντας ένα τεχνολογικά υποστηριζόμενο μάθημα διαφοροποιημένης διδασκαλίας. Στη συνέχεια, θα παρουσιαστούν οι βασικές αρχές σχεδιασμού του μαθήματος το οποίο βασίστηκε στο εκπαιδευτικό μοντέλο της Ανεστραμμένης τάξης (Flipped classroom), στη μεθοδολογία της Διαφοροποιημένης Διδασκαλίας (Differentiated Instruction), στις τεχνικές της Διαμορφωτικής Αξιολόγησης (Formative Assessment) και της Αναλυτικής Εκπαιδευτικών Δεδομένων (Learning Analytics). Θα ακολουθήσει συζήτηση για τις δυνατότητες εφαρμογής του μοντέλου στη διδακτική πράξη του ελληνικού σχολείου.

Του κύκλου τα γυρίσματα: Διαθεματική διαφοροποίηση στις Ε΄ και ΣΤ΄ τάξεις του Δημοτικού Σχολείου

(Αίθουσα 2)

Γληνού Αικατερίνη
Σ.Ε.Ε. ΠΕ03
1ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ Αττικής

Φιλίππου Φωτεινή
Σ.Ε.Ε. ΠΕ70
1ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ Αττικής

Το εργαστήριο επικεντρώνεται στη διαφοροποίηση της διδασκαλίας του κύκλου. Παρουσιάζεται μια ακολουθία μαθησιακών δραστηριοτήτων για τους/τις μαθητές/τριες των Ε΄ και ΣΤ΄ τάξεων του Δημοτικού Σχολείου και απευθύνεται σε εκπαιδευτικούς Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης.

Οι μαθησιακές δράσεις δίνουν έμφαση περισσότερο στην παιδαγωγική προσέγγιση. Κατά τη σχεδίαση και την υλοποίηση του Σχεδίου Εργασίας θεωρείται σημαντική η συνεργασία των εκπαιδευτικών διαφορετικών ειδικοτήτων.

Στη διαφοροποίηση της διδασκαλίας αξιοποιούνται παραδείγματα από τα σχολικά εγχειρίδια, από το ψηφιακό αποθετήριο Φωτόδεντρο και διαδικτυακά παιχνίδια. Μέσω των διδακτικών αντικειμένων δίνεται η δυνατότητα στους μαθητές/τριες να εμπλακούν ενεργά σε μια σειρά διαθεματικών, ομαδοσυνεργατικών ή και ατομικών δραστηριοτήτων, ενώ παράλληλα αναπτύσσουν τις γνωστικές τους δεξιότητες, την κριτική και δημιουργική τους σκέψη, καθώς και την επικοινωνία και τη μεταξύ τους συνεργασία.

«Μπαίνοντας, ως εκπαιδευτικοί, στη θέση μαθητών με Ε.Ε.Α.»

(Αίθουσα 3)

Μπαλαμώτης Δ. Γιώργος (PhD, MSc)
Σ.Ε.Ε. Ε.Α.Ε.Ε.
6ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ Αττικής

Σουέρεφ Σοφία (MSc Ειδικής Αγωγής)
Δασκάλα-Ειδική παιδαγωγός

Ψαλλιδάκου Αδαμαντία
(MSc, PhD, PD Ειδικής Παιδαγωγικής και
Ψυχολογίας ΕΚΠΑ)
Δ/ντρια Ειδικού Δημοτικού Σχολείου Αυτιστικών Πειραιά

Το εργαστήριο αυτό έχει σκοπό να ευαισθητοποιήσει τους εκπαιδευτικούς ως προς όλους ανεξαιρέτως τους μαθητές, συμπεριλαμβανομένων αυτών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Οι σχολικές μνήμες εμπλέκονται στη δημιουργία ταυτοτήτων των εν λόγω μαθητών, ώστε να αναπτυχθεί η ενσυναίσθηση και να καλλιεργηθεί ο σεβασμός εντός και εκτός σχολικής τάξης.

Στηρίζεται στην αρχή ότι απαραίτητη προϋπόθεση για τον σεβασμό αποτελεί η αναγνώριση της ιδιαιτερότητας και η αποδοχή της διαφορετικότητας όλων, αρχής γενομένης από τους ίδιους τους εκπαιδευτικούς. Οι σχέσεις εμπιστοσύνης στοχεύουν σε συνδημιουργία προγραμμάτων παρέμβασης, τα οποία θεμελιώνονται στην αναγκαιότητα της συμπεριληπτικής εκπαίδευσης.

Εφαρμογές διαφοροποιημένης διδασκαλίας στο Νηπιαγωγείο

(Αίθουσα 4)

Βαγή - Σπύρου Ευφροσύνη
Σ.Ε.Ε. ΠΕ60
1ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ Αττικής

Καραμπατζάκη Ζωή
Σ.Ε.Ε. ΠΕ60
1ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ Αττικής

Η έννοια της ανομοιογένειας, της διαφορετικότητας και της ατομικότητας του κάθε μαθητή δεν είναι μια νέα ιδέα ή μια νέα εκπαιδευτική πραγματικότητα. Είναι όμως περισσότερο εμφανής στις μέρες μας είτε λόγω της πολυπολιτισμικότητας της κοινωνίας μας, είτε λόγω της αλλαγής στάσης μας απέναντι στο διαφορετικό. Τα παιδιά έχουν διαφορετικά σημεία

αφετηρίας, διαφορετικό βαθμό κατάκτησης της γλώσσας, διαφορετική στάση και απόσταση απέναντι στη σχολική κουλτούρα, διαφορετικά βιώματα, διαφορετικές διόδους πρόσβασης στη γνώση, διαφορετικό τρόπο και ρυθμό μάθησης, διαφορετικούς τρόπους επικοινωνίας.

Η Διαφοροποιημένη Διδασκαλία είναι μια προσέγγιση η οποία αναγνωρίζει, σέβεται και αξιοποιεί διδακτικά την ποικιλομορφία που παρουσιάζει κάθε σχολική τάξη. Δίνει έμφαση όχι μόνο στις γνώσεις και τα ενδιαφέροντα των παιδιών αλλά και στους διαφορετικούς τρόπους, με τους οποίους επικοινωνούν και μαθαίνουν τα παιδιά. Υπό αυτό το πρίσμα η Διαφοροποιημένη Διδασκαλία αποκτά σημαίνουσα θέση στην καθημερινή εκπαιδευτική διαδικασία του νηπιαγωγείου.

Σκοπός του εργαστηρίου είναι η παρουσίαση και ο σχεδιασμός ενδεικτικών δραστηριοτήτων με βάση τις αρχές της διαφοροποιημένης διδασκαλίας, δίνοντας έμφαση στις δυνατότητες εφαρμογής της στο νηπιαγωγείο.

ΣΑΒΒΑΤΟ 10 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 2021
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ
13:30-15:00

Διαφοροποιημένη Παιδαγωγική με το βιβλίο ως όχημα

(Αίθουσα 1)

Σφυρόερα Μαρία
Αναπληρώτρια Καθηγήτρια
Σύγχρονες Παιδαγωγικές προσεγγίσεις
Τμήμα ΤΕΑΠΥ
Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Κοσμίδου Ευαγγελία
Εκπαιδευτικός ΠΕ60
MSc, Υποψήφια διδάκτωρ, ΕΚΠΑ

Στο πλαίσιο του εργαστηρίου που απευθύνεται σε εκπαιδευτικούς παιδιών προσχολικής και πρώτης σχολικής ηλικίας, οι εκπαιδευτικοί χωρισμένοι σε ομάδες και με βάση υλικό που προέρχεται από εικονογραφημένα παιδικά βιβλία, θα δουλέψουν στο πλαίσιο της αντίληψης της διαφοροποιημένης παιδαγωγικής που δίνει χώρο και χρόνο σε όλους τους συμμετέχοντες και οδηγεί από τον βίοκοσμο και το ατομικό βίωμα στη συλλογική δράση. Στόχος είναι οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί να βιώσουν μια διαφοροποιημένη εκπαιδευτική εμπειρία ώστε στη συνέχεια να αναπτυχθεί μια συζήτηση για τις προϋποθέσεις αξιοποίησης της διαφοροποίησης στη σχολική τάξη.

Στρατηγικές διδασκαλίας ενίσχυσης κινήτρου και συμμετοχής των μαθητών

(Αίθουσα 2)

Καραγιάννη Ευαγγελία
Σ.Ε.Ε. ΠΕ06
5ο Π.Ε.Κ.Ε.Σ. Αττικής

Μανούσου Ευαγγελία
Σ.Ε.Ε. ΠΕ70
5ο Π.Ε.Κ.Ε.Σ. Αττικής

Χαρίτος Βασίλης
Σ.Ε.Ε. ΠΕ70
5ο Π.Ε.Κ.Ε.Σ. Αττικής

Σαμαρά Χάιδω
PhD Computer Science Instructor
& Academic Dean CTI Greece
Anatolia College

Με βάση τις στρατηγικές που εφαρμόζονται στα εκπαιδευτικά προγράμματα του CTY εδώ και 35 χρόνια, οι επιμορφωτές του CTY Greece θα μοιραστούν μαζί μας πρακτικές ιδέες και διδακτικές τεχνικές που στοχεύουν στην ενίσχυση της συμμετοχής και του ενθουσιασμού των μαθητών. Κατά τη διάρκεια του εργαστηρίου θα παρουσιαστούν τρόποι μεταφοράς των παραπάνω στρατηγικών σε μία τυπική σχολική τάξη, όπου συναντούμε μαθητές με διαφορετικό μαθησιακό προφίλ και ποικίλων ακαδημαϊκών δυνατοτήτων. Επίσης, οι εκπαιδευτικοί θα έχουν την ευκαιρία να ενημερωθούν για τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των μαθητών με υψηλές ακαδημαϊκές ικανότητες και τους τρόπους με τους οποίους μπορούμε να αναγνωρίσουμε τέτοιους μαθητές στις τάξεις μας.

Δημιουργία και Εφαρμογή Εκπαιδευτικών Σεναρίων Διαφοροποιημένης Διδασκαλίας με το Lams

(Αίθουσα 3)

Παπαδάκης Σπυρίδων
Σ.Ε.Ε. ΠΕ86
ΠΕ.Κ.Ε.Σ Δυτικής Ελλάδας

Φακιολάκης Γιώργος
Εκπαιδευτικός
Πληροφορικής και Φυσικής
Γυμνάσιο Μεταμόρφωσης

Στο εργαστήριο “Δημιουργία και Εφαρμογή Εκπαιδευτικών Σεναρίων Διαφοροποιημένης Διδασκαλίας με το LAMS”, θα γίνει επίδειξη και μερικώς πρακτική άσκηση για τον σχεδιασμό, την ανάπτυξη και υλοποίηση εκπαιδευτικών σεναρίων διαφοροποιημένης διδασκαλίας με την υποστήριξη του προηγμένου Συστήματος Διαχείρισης Μαθησιακών Δραστηριοτήτων (LAMS) για δια ζώσης και εξ αποστάσεως διδασκαλία. Το σεμινάριο αφορά αρχαίους (beginners) και προχωρημένους (advanced) χρήστες του LAMS. Είναι επιθυμητή, αλλά δεν είναι προαπαιτούμενη η προηγούμενη γνώση του LAMS.

Ειδικότερα, θα μας απασχολήσουν τα παρακάτω θέματα:

- Τι είναι το LAMS - Μαθησιακές Ακολουθίες - Χρήστες, ρόλοι και περιβάλλοντα
- Συγγραφέας – Δημιουργία μαθήματος διαφοροποιημένης διδασκαλίας
- Περιβάλλον - Εργαλεία - Δημιουργία ακολουθίας - Αποθήκευση - Δημόσιος Φάκελος - Προεπισκόπηση - Τράπεζα ερωτήσεων
- Παραδείγματα υποστήριξης παραδοσιακού & μαθήματος ανεστραμμένης τάξης με διαφοροποιημένη διδασκαλία και σύγχρονες ομαδοσυνεργατικές δραστηριότητες
- Δημιουργία μαθήματος- Ανάθεση ακολουθίας σε τάξη - Συνθήκες εκτέλεσης
- Περιβάλλον Καθηγητή – επόπτη. Διευκόλυνση της μάθησης
- Παρακολούθηση - Βαθμολόγηση - Ζωντανή επεξεργασία
- Εξαγωγή αποτελεσμάτων
- Εφαρμογή στην πράξη: Παραδείγματα για μαθήματα στην Π/θμια και Δ/θμια Εκπαίδευση Θεωρητικών, Θετικών, Επαγγελματικών και Καλλιτεχνικών Ειδικοτήτων.
- Κοινότητες & Αποθετήρια. Αναζήτηση, λήψη, προσαρμογή, και διαμοίραση έτοιμων Εκπαιδευτικών Σεναρίων, Σχεδίων Διδασκαλίας και Φύλλων Εργασίας.

Δημιουργώ και εμπνέομαι με απλά υλικά: Κατασκευή παραδοσιακών παιχνιδιών στο πλαίσιο του προγράμματος teachers4europe

(Αίθουσα 4)

Γεωργιόπουλος Κωνσταντίνος

Σ.Ε.Ε. ΠΕ11

6ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ Αττικής

Κατσιγιάννη Βικτωρία

Σ.Ε.Ε. ΠΕ70

6ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ Αττικής

Παραδοσιακά παιχνίδια όπως το Κότσι, η Ίυγγα, η Σβούρα και το Γιο-Γιό θα κατασκευαστούν και θα φιλοτεχνηθούν με απλά υλικά για τους συμμετέχοντες. Στο εργαστήριο αυτό θα παρουσιαστεί πώς μπορεί ο μαθητής να κατασκευάσει και να διδαχθεί έννοιες της Φυσικής, όπως ο δίσκος του Νεύτωνα για παράδειγμα, εύκολα και ευχάριστα μέσα από το χειροποίητο παιχνίδι με ανακυκλώσιμα υλικά. Επιπλέον οι μαθητές εξασκούνται στην παραγωγή προφορικού λόγου, κάνοντας περιγραφές με αφορμή ένα παιχνίδι που κατασκεύασαν ή ακόμη και να εμπλουτίσουν τη συλλογή με ομαδική προσπάθεια και συνεργασία. Δύσκολα προβλήματα αναζητούν λύση και συγκέντρωση, μικροί καλλιτέχνες ζωγραφίζουν τις σβούρες τους και παίζουν όλοι μαζί στην ώρα της γυμναστικής και στο διάλειμμα.

Η εννοιολογική χαρτογράφηση στη διαφοροποιημένη διδασκαλία

(Αίθουσα 5)

Παπαδοπούλου Βασιλική

Σ.Ε.Ε. ΠΕ70

5ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ Αττικής

Η διαφοροποίηση της διδασκαλίας έρχεται να προστεθεί στις σύγχρονες διδακτικές και μαθησιακές μεθόδους προκειμένου το σχολείο να ανταποκριθεί στην ετερογένεια των μαθητών ως προς τη μαθησιακή τους ετοιμότητα, τις κλίσεις, τα ενδιαφέροντα και τις ανάγκες τους. Η Εννοιολογική Χαρτογράφηση αποτελεί μια διδακτική στρατηγική που μπορεί να εφαρμοστεί σε διάφορες φάσεις της διδακτικής προσέγγισης με διαφορετικό ρόλο και ανάλογα με τη χρήση της αποσκοπεί στην υλοποίηση διαφορετικών στόχων. Αποτελεί ένα εργαλείο που επιτρέπει στο διδάσκοντα να προσεγγίζει νέες γνώσεις και έννοιες με ουσιαστικό τρόπο βάσει των πρότερων γνώσεων και εμπειριών των μαθητών. Ο μαθητής δομεί τη γνώση μέσα από τις προσωπικές ερμηνείες του για τον κόσμο με το δικό του μοναδικό τρόπο. Στο εργαστήριο θα παρουσιαστούν καλές πρακτικές εννοιολογικής χαρτογράφησης με την αξιοποίηση ψηφιακών συνεργατικών περιβαλλόντων μάθησης (Cmap Tools, Creately, Mindomo).

Προτάσεις διαφοροποιημένων διδακτικών δραστηριοτήτων στα μαθήματα Φυσικών Επιστημών

(Αίθουσα 6)

Αποστολόπουλος Κωνσταντίνος

Σ.Ε.Ε. ΠΕ04

1ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ Αττικής

Δόσης Σωτήρης

Σ.Ε.Ε. ΠΕ04

1ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ Αττικής

Στο σύγχρονο σχολείο που κυριαρχούν οι τάξεις μεικτής ικανότητας, η Διαφοροποιημένη Διδασκαλία επιδιώκει να προσαρμόσει τη διδασκαλία στην ετοιμότητα, τις ικανότητες, τα ενδιαφέροντα και τις ιδιαίτερες κλίσεις των μαθητών, προκειμένου να εμπλακούν ενεργά και με επιτυχία σε καταστάσεις μάθησης.

Στο εργαστήριο διαφοροποιημένης διδασκαλίας για μαθήματα Φυσικών επιστημών θα δοθεί έμφαση α) στην παρουσίαση διαφοροποιημένων διδακτικών δραστηριοτήτων, σε επιλεγμένες ενότητες των μαθημάτων Φυσικών Επιστημών Γυμνασίου και του Λυκείου και στη διαφοροποίηση της αξιολόγησης τους β) σε συζήτηση σχετικά με το σχεδιασμό τέτοιων προσεγγίσεων.